

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PEDAGOGIKY

POTŘEBY PĚSTOUNSKÝCH RODIN V PARDUBICKÉM
KRAJI

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Petra Boháčová

Sociální práce

léta studia (2009 - 2012)

Vedoucí práce: JUDr. Karel Mošna

Plzeň, 25. březen 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň 6. 3. 2012

.....
Boháčová Petra

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Karlu Mošnovi za poskytování rad a odborné vedení mé bakalářské práce.

Dále bych chtěla poděkovat pěstounským rodinám a organizacím za pomoc při zpracování praktické části a svoji rodině za morální podporu.

Obsah

Obsah	4
Úvod	7
I. Teoretická část	8
1 Rodina	9
1.1 Význam rodiny.....	9
1.2 Náhradní rodina	11
1.2.1 Druhy náhradní rodinné péče	11
1.2.1 Náhradní rodiče a jejich děti	12
2 Historie pěstounské péče 2.1 Instituce kojných a nalezince	14
2.2 situace po roce 1918	15
3 Druhy pěstounské péče.....	17
3.1 Pěstounská péče individuální	17
3.1.1 Příbuzenská pěstounská péče	17
3.1.2 Klasická pěstounská péče	18
3.2 Kolektivní pěstounská péče.....	19
3.2.1 Zařízení pro výkon pěstounské péče	19
3.2.2 SOS dětské vesničky	20
3.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu.....	21
4 Vznik a zánik pěstounské péče	23
4.1 Zprostředkování pěstounské péče	23
4.1.1 Dokumentace	24
4.1.2. Příprava	25
4.1.3 Odborné posouzení	26
4.1.4 Výběr pěstouna pro dítě	27

4.2 Rozhodnutí soudu	27
4.3 Zánik pěstounské péče	27
5 Dávky pěstounské péče	28
5.1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte	28
5.2 Odměna pěstouna	29
5.3 Příspěvek při převzetí dítěte	29
5.4 Příspěvek na zakoupení motorového vozidla.....	30
6. Organizace na pomoc pěstounům	31
6.1 Organizace celorepublikové	31
6.1.2 Sdružení pěstounských rodin	31
6.1.3 Natama	31
6.1.4 Fond ohrožených dětí.....	32
6.1.5 Středisko náhradní rodinné péče	32
6.1.6 Naděje	32
6.2 Organizace Pardubického kraje.....	33
6.2.1 Amalthea, o.s.....	33
6.2.2 Šťastný domov, o.s.	33
6.2.3Naděje Litomyšl.....	34
6.2.4 Dětské centrum Veská.....	34
6.2.5 Fond ohrožených dětí.....	35
II. Praktická část.....	36
7 Cíl výzkumu.....	37
7.1 Operacionalizace cíle výzkumu	37
8 Realizace výzkumu	38
8.1 Charakteristika výzkumného vzorku	38
9 Metoda výzkumu.....	39

9.1 Rozhovor	39
9.1.1 Rozhovor výzkumu	41
9.2 Analýza dokumentu.....	41
11 Případová studie.....	43
11.1 Rodina č. 1	44
11.2 Rodina č. 2	46
11.3 Rodina č.3.....	48
11.4 Rodina č. 4.....	49
11.5 Rodina č. 5	51
12 Analýza služeb pro pěstounské rodiny v Pardubickém kraji	53
12.1 Amalthea, o.s.....	53
12.2 Naděje Litomyšl.....	55
13 Zhodnocení praktické části.....	57
Závěr.....	59
Resumé.....	61
Summary	62
Seznam použité literatury	63
Seznam příloh.....	65

Úvod

Rodina je velmi důležitá v životě každého jedince, především dítěte. Vztahy v dobře fungující rodině jsou pevné trvalé a přetrvávají, i když jsou jednotliví členové rodiny odloučeni. Členové rodiny se scházejí o Vánocích, narozeninách, svátcích a společně prožívají všechny významné události života, ať už jsou šťastné nebo smutné.

Ne každé dítě má tu možnost vyrůstat v harmonické rodině plné porozumění a lásky. V dětském domově se scházejí děti, které o své rodiče přišli nebo se o ně nemohou či nechtějí postarat. Dítě je tak ochuzeno o tu největší podporu, jakou v životě máme.

Umístění dítěte do pěstounské péče je nejlepší alternativou pro děti, které nemají možnost vyrůstat v biologické rodině a nejsou právně volné. Pěstounská péče v sobě zahrnuje hodně rizik a problémů.

Tato bakalářská práce má představit pěstounskou péči, její historii, typy, vznik, zánik a hmotné zabezpečení. Hned v první kapitole se zabývá rodinou, jejím významem pro dítě a postupně přechází k tématu náhradní rodinné péče. Zde jsou ve stručnosti popsány všechny formy náhradní rodinné péče. Tuto kapitolu uzavírá téma náhradních rodičů a jejich dětí. Ve druhé kapitole se dostáváme k historii pěstounské péče a to od jejího prvopočátku ve starověkém Řecku a pokračujeme až do konce minulého století. Třetí kapitola je věnována formám pěstounské péče. Dále si popíšeme, jak pěstounská péče vzniká a co všechno musí budoucí pěstoun podstoupit. Předposlední kapitola se věnuje hmotnému zabezpečení pěstounské péče. V této kapitole jsou zmíněny všechny druhy dávek pěstounské péče a je uvedeno, za jakým podmínek vzniká nárok. Teoretickou část bakalářské práce uzavírají organizace, které pomáhají pěstounům.

Praktická část je zaměřena na služby a přípravu pěstounů v Pardubickém kraji a na to, zda tyto služby s přípravou dostatečně uspokojují potřeby pěstounských rodin na Pardubicku, případně co jim chybí.

Téma této bakalářské práce jsem si vybrala proto, že mě náhradní rodinná péče zajímá a myslím si, že je to nyní aktuální téma.

I. Teoretická část

1 Rodina

Kdybychom se zeptali desítek lidí, jak by definovaly jednou větou rodinu, tak dostaneme desítky odpovědí. Na tuto otázku pohlížejí jinak sociologové, právníci nebo psychologové. Jednotnou definici rodiny nenajdeme v odborných knihách ani učebnicích. Edith Schaefferová uvádí ve své knize že „rodina je seskupení jedinců, kteří se vzájemně, intelektuálně, citově, duchovně, fyzicky a duševně ovlivňují“.¹ Ve svém díle poukazuje na to, že rodina se neustále proměňuje a vytváří, stejně jako jednotlivci v ní. Podle psychologického slovníku je rodina „společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí“.² V této definici není zahrnuta náhradní rodina dítěte, ale jedná se pouze o pokrevní nebo manželské svazky rodiny. Psychologický slovník dále dělí rodinu na nukleární a širší. Nukleární rodinou je ta, kterou vytváříme během života a je složena z manželů-rodiců a dětí. Součástí širší rodiny je ostatní příbuzenstvo včetně prarodičů, strýců, tet, sourozenců, bratranců a sestřenic.

1.1 Význam rodiny

Rodina je základní jednotkou každé společnosti. Zdeněk Matějček uvádí ve své knize, že potřeba rodiny nevznikla pouze z pohlavního pudu, který vede k rozmnožování druhu, ale také z touhy starat se, chránit a vybavit své potomstvo do života. Tato potřeba byla nezbytností především v době, kdy se dítě rodilo nepřipravené pro život a starost o dítě v úzkém společenství byla nezbytností k přežití a existenci dítěte. Dítě bylo třeba chránit především před dravou zvěří nebo přírodními katastrofami. I dnes tato potřeba přetrvává, přestože se již nebráníme takovému nebezpečí.

Rodina hraje významnou roli především v uspokojování základních psychických potřeb dítěte, nejedná se však o jednostranný proces, neboť i děti svou přítomností a společným soužitím uspokojují psychické potřeby svých rodičů, ať už biologických nebo náhradních.³

Matějček ve své knize *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní* hovoří zejména o těchto potřebách dítěte: *přísun podnětů z okolního prostředí, smysluplný život, životní jistoty, vlastní společenské hodnoty a otevřená budoucnost.*

¹ SCHAEFFEROVÁ, Edith. *Co je rodina*. Praha: Návrat domů, 2008., s.9

² HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000., s. 512

³ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994.

Potřeba přísunu podnětů z okolního prostředí je důležitá zejména v raném období vývoje dítěte. Už od prvních dnů života je dítě schopno registrovat a zpracovávat podněty z okolí pomocí svých smyslů.

Potřeba smysluplného světa souvisí s přísunem okolních podnětů. Podněty by měly být přijímány podle řádu a smyslu, aby se z nich mohly stát zkušenosti a poznatky.

Potřeba jistoty je velmi důležitá v oblasti citových vztahů k lidem, kteří nás obklopují. Nenaplnění této potřeby může vést k úzkosti a následně k agresivnímu či jinému společensky nežádoucímu chování.

Potřeba otevřené budoucnosti nám umožňuje hledět vpřed, plánovat si budoucnost a na něco se těšit. Uspokojení této potřeby pro děti vyrůstající v dětském domově je velmi vzdáleno. Tyto děti se většinou nemají proč snažit nebo na co se těšit.

Poslední potřebou je **potřeba společenské hodnoty**, která představuje to, jak je člověk oceňován ve společnosti, ve které se pohybuje. Na základě toho se formuje jeho identita neboli jeho sebevědomí. Pokud má člověk zdravé sebevědomí, může být oporou pro druhé lidi ve svém okolí.⁴

Virginia Satirová uvádí, že rodina se nejvíce podílí na utváření sebevědomí v prvních pěti až šesti letech života dítěte. Dítě se rodí na svět bez zkušeností a bez minulosti a nemá tak možnost zhodnotit vlastní cenu. Musí se tedy spolehnout na hodnocení od lidí, kteří ho obklopují. Po nástupu do školy je dítě hodnoceno dalšími subjekty, ale rodina má stále velmi důležitou roli.⁵

Rodina je rovněž zázemím pro utváření citových vazeb a vztahů, které jsou pro dítě nezbytně důležité. V dětských domovech či jiných výchovných zařízeních nelze takového zázemí dosáhnout. Emocionální vztahy jsou zde povrchnější a trvají zpravidla po dobu kontaktu vychovatele s dítětem. Důvodem je především počet dětí, které si projde dětským domovem. Dospělí lidé dokážou citově zahrnout nejvýše 10 dětí svou mateřskou či otcovskou láskou. Pokud je dětí více, tak se intenzita vztahů zeslabuje.⁶ Z tohoto důvodu také autoři knihy Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči poukazují na to, že doporučený nejvyšší počet dětí v jedné rodině je 6, maximálně 8 dětí. V případě, že by se žadatelem o svěřením dalšího dítěte do pěstounské péče stala osoba, která již pečuje o 8 dětí,

⁴ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994.

⁵ SATIROVÁ, Virgine. *Knihy o rodině*. Brno: Institut Virginie Satirové, 1994.

⁶ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994.

neměl by psycholog pro NRP doporučit tuto rodinu, ale hledat rodinu vhodnější, která čítá méně členů.⁷

1.2 Náhradní rodina

Rodina je velmi důležitou v životě každého jedince, ale existují důvody, kvůli kterým se rodiče nemohou starat o své děti. Mohou jimi být úmrtí rodičů, těžká nemoc nebo emigrace. Na druhé straně jsou i rodiče, kteří se o své děti nechtějí starat nebo se o ně „starají“ tím způsobem, že dítě je rodičům odebráno. V takovém případě se nabízí další možnosti a za nejlepší možnost je považována náhradní rodinná péče.⁸

1.2.1 Druhy náhradní rodinné péče

První možností je adopce neboli osvojení dítěte novými rodiči. Biologičtí rodiče ztrácejí nárok na veškerá práva a povinnosti k dítěti a nezasahují do výchovy dítěte. Naopak adoptivní rodiče nabývají veškerých práv a povinností vůči dítěti, tak jako by bylo jejich vlastní. Dítě se tak dostává do právního postavení biologického dítěte, přijímá jméno svých adoptivních rodičů a nabývá stejných práv a povinností např. právo dědit. Osvojují se jen děti, které je právně volné a o osvojení rozhoduje soud na základě žádosti osob, které chtějí adoptovat dítě.⁹

Další možností je pěstounská péče, která je svazkem volnějším. Biologičtí rodiče dítěte mají zachována některá práva a povinnosti a jméno dítěte zůstává po nich. Pěstouni dostávají od státu příspěvky na výchovu dítěte. O umístění dítěte do pěstounské péče rovněž rozhoduje soud na základě návrhu pěstounů. Pěstouni se zavazují, že budou dítě vychovávat a připravovat do života a rovněž za to přebírají odpovědnost. Pěstouni si mohou vzít do pěstounské péče buď jedno dítě, nebo více dětí a vytvořit tak početnější rodinu.¹⁰

Další variantou je poručnictví, kde se poručníkem na základě soudního rozhodnutí stává zpravidla příbuzný dítěte, blízká osoba či jiná fyzická osoba nebo ten, koho doporučí rodiče dítěte, pokud to není v rozporu se zájmy dítěte. V případě, že by soud nemohl

⁷ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008.

⁸ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994.

⁹ Osvojení (adopce). In: *Dům rodin* [online]. 17.2.2010 [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: <http://www.dumrodin.cz/typy-nahradni-rodinne-pece/osvojeni-adopce.html>

¹⁰ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994.

poručníkem ustanovit fyzickou osobu, stanoví poručníkem orgán sociálně právní ochrany dětí. Poručníková práva a povinnosti jsou srovnatelná s právy a povinnostmi původních rodičů. Plní funkci zákonného zástupce, ovšem důležitá rozhodnutí musí být schválena soudem. Poručník má nárok na dávky jako pěstouni za předpokladu, že osobně pečuje o dítě.¹¹

1.2.1 Náhradní rodiče a jejich děti

Nejprve bychom si měli odpovědět na otázku, kdo je rodičem v očích dítěte. Matějček ve své knize uvádí, že „*dítě za své rodiče přijímá ty, kdo se k němu matěřky a otcovsky chovají, a že mu vůbec nezáleží na tom, zdali na to mají potvrzení z nemocnice*“.¹² Dále dodává že, „*mu nezáleží ani na tom, co tomu říká zákon, soud a parlament a všechny další společenské instituce*“.¹³ Pro dítě tedy není rodičem ten, kdo ho porodil, ale ten kdo se o něj stará, ochraňuje ho a vede ho cestou života do jeho dospělosti a samostatnosti a vytváří kvalitní prostředí pro jeho osobnostní růst bez ohledu na to, co ukládají zákony.

Pokud se manželský pár rozhodne pro adopci nebo pěstounskou péči, bývá to většinou žena, která přijde s tímto nápadem a muž bývá tím, kdo s tím „jen“ souhlasí. Dlouhodobá náhradní rodinná péče ale vyžaduje, aby otcové přijali tuto ideu a odhodlání vychovávat „cizí“ dítě za své.

Náhradní rodiče by měli vědět, že děti, které přicházejí do náhradní výchovy, trpí zpravidla emocionálním či sociálním narušením. Příčina tohoto narušení může pocházet již z prenatálního období, kdy biologická matka dítěte žije nebezpečným způsobem života, užívá návykové látky nebo alkohol. Dalším traumatem může být konfliktní prostředí v původní rodině nebo strach z nového prostředí po příchodu k náhradním rodičům.

Při odstraňování poruch vývoje dítěte by měli dospělí zaměřit pozornost na profesionální a cílené přístupy, vyřešit své vývojové psychické a sociální problémy a vytvořit pozitivní citový vztah mezi dítětem a náhradním rodičem.¹⁴

Kladný a pevný vztah dítěte s rodičem může ovlivnit výkon a chování dětí, které přicházejí z dětských domovů, a pro které hodně věcí může být neznámé. Zdeněk Matějček poukazuje, že zájem náhradních rodičů o dítě a formování dobrých citových vztahů může

¹¹ Poručnictví. In: *Dům rodin* [online]. 15.2.2010 [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: <http://www.dumrodin.cz/typy-nahradni-rodinne-pece/porucnictvi.html>

¹² MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994., s.16

¹³ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994., s.21

¹⁴ ŠKOVIERA, Albin. *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál, 2007.

mít dobrý vliv i na školní výsledky dítěte. Mnohé děti v dětských domovech s průměrnou nebo nadprůměrnou inteligencí měly velmi špatné školní výsledky a mnohdy byly označovány za ztracené případy. Po příchodu do nové rodiny, vzrostl zájem dítěte o vzdělávání, neboť se nyní měly pro koho učit a výsledky se začaly zlepšovat.¹⁵

¹⁵ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994.

2 Historie pěstounské péče

2.1 Instituce kojných a nalezince

Kořeny pěstounské péče najdeme již ve starověkých řeckých státech, stejně jako v Římě, kde předchůdcem placené pěstounské péče byla instituce kojných. Tato instituce vznikala v době, kdy ve společnosti došlo k velkému ekonomickému vzrůstu a vytvořila se tak vyšší třída. Ideál krásy se posunul za hranici, která nebyla v souladu s těhotenstvím, porodem a vlastním kojením. Pokud chtěl mít pár vlastní děti, nemohl se bez těhotenství ani porodu obejít, ale možnost kojení se mohla přenést na jinou osobu, tedy na kojnou. Kojná kojila děti rodičů z vyšších vrstev za určité výhody nebo materiální pomoc.

Instituce kojných se přenesla i do období Evropského středověku, kde byly kojné a chůvy součástí služebnictva vyšší třídy. V některých zemích v období renesance nebylo nic neobvyklého, když městska rodina svěřovala své dítě kojné na venkov. Kojná se o dítě starala po dobu dvou let a poté ho měla opět vrátit zpět, ovšem za předpokladu, že dítě přežilo. Ze záznamů totiž víme, že přežití dítěte nebylo samozřejmostí, ale spíše výjimkou. Příkladem takové země byla Francie.

Tato praxe kojných pokračovala až do druhé poloviny 19. století, kdy se název kojných změnil na pěstounky. V této době se začíná do procedury pěstounské péče zapojovat i stát se svými úředními orgány. Nyní přecházejí do pěstounské péče na venkov děti z nalezinců, obvykle osmý den po narození, a pobývají na venkově šest let a poté se opět vrací do ústavů.

Pěstounka musí projít lékařským vyšetřením, aby se prokázalo, že je zdravá, dále musí být poněkud majetná a mravně zachovalá. V praxi ovšem pěstounka pocházela z chudých poměrů a výchova dítěte probíhala ve špatných ekonomických i hygienických podmínkách.

V této době dostává pěstounka plat, ale na rozdíl od dnešní praxe byla odměna sestupná vzhledem k věku dítěte. Čím více bylo dítěti let, tím méně kojná dostávala. Aby dostala odměnu, musela mít každý měsíc od faráře obce či obce přiřazené potvrzení, že dítě dosud žije.

Pražský nalezinec zaměstnával dva lékaře, kteří dohlíželi na pěstounky. Cesta za pěstouny však nesměla přesahovat 2 hodiny. Tito lékaři jezdili za pěstounkami jednou za dva měsíce. Praxe byla obvykle taková, že pěstounka před lékařem uprchla anebo před jeho příjezdem děti umyla, oblékla a vše uvedla do řádného stavu.

Po dosažení šestého roku, který byl označován normálním věkem, se děti vracely zpět do nalezinců, pokud se pěstounky nerozhodly, že si dítě nechají ve své péči a budou se o ně starat zadarmo. Z ústavů odcházely děti přechodně do klášterů a odsud do domovské obce. Zde byly umístěny buď do rodin, které je měly posílat do škol a učit řemeslu, nebo pomáhaly pastýřům. V nejhorším případě byly živeny dům od domu a chodily tzv. o žebrotě.¹⁶

2.2 situace po roce 1918

V období první republiky spravoval stát kolem 60 dětských domovů, které bychom mohli připodobnit z hlediska funkce k dnešním diagnostickým dětským ústavům. Děti tu byly umístěny na dočasnou dobu a poté se vracely buď ke svým biologickým rodičům, nebo se pro ně hledala vhodná adoptivní či pěstounská rodina.

Pěstounská péče se rozdělovala na 4 druhy: nalezenecká, řízená a kontrolovaná okresními péčemi o mládež, pěstounská péče v koloniích a pěstounská péče na základě soukromé dohody mezi rodiči dítěte a pěstouny.¹⁷

V roce 1950 došlo ke zrušení pěstounské péče, až na pěstounskou péči příbuzenskou, která se praktikovala většinou na základě dohody mezi samotnými pěstouny a příbuznými bez přítomnosti soudu. Všechny další formy byly oficiálně zrušeny ministerstvem sociální péče. Ve společnosti se obecně tvrdilo, že cesta za socialismem s sebou přinese nejen úbytek nechtěných dětí, ale úbytek rodinných problémů obecně. Zmiňované problémy by se měli stát jen ojedinělými.

V roce 1968 byl v televizi vysílán pořad, který vzbudil velký zájem lidí o formu kolektivní pěstounské péče - SOS dětských vesniček. Vytvořilo se také Sdružení přátel SOS dětské vesničky s předsedou Jirím Dunovským. Slovensko odmítlo účastnit se Sdružení, a z toho důvodu se jednalo pouze o českou záležitost. K legalizaci dochází začátkem období normalizace. Sdružení původně zamýšlelo vybudovat přibližně 7 vesniček tak, aby v každém kraji byla jedna. Nakonec ale byly vybudovány pouze 2 vesničky a to v Doubí u Karlových Varů a ve Chvalčově na Kroměřížsku. Základní kámen byl položen v roce 1973 i u zamýšlené třetí SOS vesničky v Brně-Mendlánkách, ale stavba nebyla dokončena a končí veškerá další aktivita.

¹⁶ MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro*. Praha: Portál, 1999.

¹⁷ MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro*. Praha: Portál, 1999.

Do vesniček přicházeli jak sourozenci, tak i jednotlivci o které nebyl zájem v rámci adopce. Dětem byla přidělena stálá vychovatelka, se kterou se mohly ztotožnit a která plnila funkci matky. Jednalo se o bezdětnou ženu. Matkám pomáhaly s výchovou tzv. tety a naplnění alespoň částečné mužské role měl na starosti muž – vedoucí vesničky, který zajišťoval administrativní záležitosti SOS vesničky. SOS vesnička nabízela dětem domov a pocit jistoty.

Dne 1. 6. 1974 vstoupil v platnost zákon č. 50/1973 Sb. o pěstounské péči, který znovu obnovil pěstounskou péči a upravoval nároky a vztahy mezi pěstounem a dítětem.

O pěstounské péči, ale i adopci rozhodoval soud na základě podkladů, které připravovali pracovníci národních výborů v oddělení péče o děti. Takovými pracovníky byli často lidé, kteří si své postavení získali na základě loajality a členství v komunistické straně. Byli ateisti a náboženství jednoznačně odmítali. Ovšem v případě, že bylo třeba najít vhodnou rodinu pro těžce postižené dítě, ať už fyzicky nebo psychicky, tak se na nábožensky založené rodiny obraceli.

Výběr vhodné rodiny pro dítě měl v kompetenci poradní sbor, který se skládal z několika členů a to psychologů, pracovníci péče o dítě, ředitelé dětských domovů a podobně.

Přestože ústavní výchova prošla mnoha pozitivními změnami, tak nemůže nahradit rodinu v oblasti citového a jazykového vývoje dítěte. Toto tvrzení bylo prokázáno i v Dánsku, kde je mnoho financí dáváno do zařízení pro opuštěné děti a zároveň se řídí novými vědeckými poznatky. V domovech v Dánsku na jedno dítě připadnou 2 zaměstnanci a důraz je kladen především na vysokoškolské vzdělání a stabilizaci. Děti jsou v pokojích ubytovány nejvýše po třech a pokoje jsou uzpůsobeny tak, aby odpovídaly soukromým bytům.¹⁸

¹⁸ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008.

3 Druhy pěstounské péče

Pěstounskou péčí můžeme rozlišit na několik typů podle toho, kde probíhá, jaké děti přicházejí do pěstounské péče nebo kdo je pěstounem. V této kapitole nastíníme základní rozdělení pěstounské péče podle jejich specifik.

3.1 Pěstounská péče individuální

Hlavním znakem individuální pěstounské péče je, že probíhá v rodinném prostředí, třebaže rodina není v některých případech úplná.

Práva pěstounů jsou do značné míry omezená na rozdíl od osvojitelů. Pěstoun sice má právo svěřené dítě zastupovat v běžných záležitostech, ale pro zásadní rozhodnutí je nutno mít souhlas zákonného zástupce, kterým zpravidla bývají původní rodiče. Takovým rozhodnutím mimo jiné je volba povolání nebo lékařské zákroky.

Přestože dítě v pěstounské péči má příjmení po svých biologických rodičích, je teoreticky možné, aby přijalo v určité situaci jméno svých pěstounů se souhlasem zákonných zástupců. Prakticky je tento proces ale velmi obtížný kvůli právní úpravě.¹⁹

Individuální pěstounskou péčí můžeme rozlišit na dva typy podle toho, kdo je pěstounem ve vztahu ke svěřenému dítěti. Buď jím může být „cizí“ osoba, pak se jedná o „klasickou“ pěstounskou péči, která je zpravidla dlouhodobá nebo jím může být některý z příbuzných dítěte a tehdy mluvíme o pěstounské péči příbuzenské.²⁰

3.1.1 Příbuzenská pěstounská péče

Pěstouny příbuzenské pěstounské péče se stávají nejčastěji prarodiče dítěte, v menším zastoupení tety, strýcové nebo starší sourozenci, případně další příbuzenstvo.

Pěstouni, kteří jsou zároveň prarodiči dítěte, mají častěji tendenci extrémního přístupu k biologickým rodičům dítěte než „klasičtí“ pěstouni. Je to především způsobeno společnou minulostí všech zúčastněných stran, emocionálním podtextem a dalšími faktory. Pěstoun-prarodič cítí potřebu dítě chránit před vlastními rodiči, přestože nejsou objektivní důvody k takové ochraně a brání styku dítěte s jeho biologickými rodiči.

¹⁹ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008

²⁰ GAJDOŠOVÁ, Pavlína. *Pěstounská péče kolektivní a individuální* [online]. Brno, 2010 [cit. 2012-03-02].

Dostupné z:

http://dspace.knihovna.utb.cz/bitstream/handle/10563/13147/gajdo%C5%A1ov%C3%A1_2010_bp.pdf?sequence=1. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

Na druhé straně může nastat i situace, kdy naopak prarodiče přespříliš omlouvají chyby a nezáměr svých dětí. V některých případech nutí vnouče do styku s rodičem nebo projevovat kladné vztahy. Takové chování prarodičů může v dítěti vzbudit pocity viny a odcizení namísto požadované náklonnosti.

Jako problém je často vnímána skutečnost velkého mezigeneračního odstupu mezi prarodičem dítěte a samotným dítětem. Starší lidé se někdy nemohou vcítit do problémů dítěte a při své výchově uplatňují praktiky, které se zdají jim jako ty nejlepší bez ohledu na dnešní dobu a dnešní děti.²¹

3.1.2 Klasická pěstounská péče

Pěstouni přijímají do klasické pěstounské péče děti, které nejsou právně volné. Většina těchto dětí přichází do pěstounské péče z kojeneckých ústavů, dětských domovů, nebo jiných zařízení. Do klasické pěstounské péče jsou přijímány i děti s odlišnostmi, ať už etnickými nebo zdravotními.²²

U dětí se zdravotním postižením se posuzuje, zda náhradní rodinná péče je v nejlepším zájmu dítěte s ohledem na typ, stupeň a závažnost problému.²³ I sám pěstoun by si měl uvědomit, zda je na tuto zátěž připraven a měl by také zvážit, kolik těchto dětí je v jeho silách přijmout do pěstounské péče, neboť péče o tyto děti je mnohem náročnější než o děti zdravé a to především časově a finančně. Děti potřebují často různé kompenzační pomůcky, musí pravidelně chodit k lékaři a na rehabilitaci.

Děti přicházející do náhradní rodiny z jiné etnické kultury bývají v českém prostředí nejčastěji romské. České romské rodiny často mluví doma svým jazykem, ale hovoří také velmi dobře česky a snaží se udržovat své tradice a zvyky. Pak tu ale mezi námi žijí i romské rodiny, které naopak nechtějí respektovat pravidla obecně platná ve společnosti, nechtějí spolupracovat a jsou plně závislí na dávkách. Děti v těchto rodinách jsou často hodně zanedbávané a česky mluví špatně, neboť nechodily do žádné mateřské školy nebo jen krátkodobě.

²¹ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008

²² GAJDOŠOVÁ, Pavlína. *Pěstounská péče kolektivní a individuální* [online]. Brno, 2010 [cit. 2012-03-02]. Dostupné z:

http://dspace.knihovna.utb.cz/bitstream/handle/10563/13147/gajdo%C5%A1ov%C3%A1_2010_bp.pdf?sequence=1. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

²³ ŠKOVIERA, Albin. *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál, 2007.

Do pěstounské péče přicházejí často romské děti, které pocházejí z početných rodin, i když mnohdy neúplných. Pokud nejsou pěstouny těchto dětí samotní Romové, je nejdůležitější v první fázi odbourat jazykovou bariéru. Dítě by se mělo naučit český jazyk přiměřeně svému věku ještě před nástupem na základní školu. Z tohoto důvodu je dobré romské dítě začlenit mezi neromské děti.

Děti v pěstounských rodinách mají právo znát svůj původ a měly by vědět, odkud vlastně pocházejí a kdo jsou. V některých případech se dokonce stýkají se svými biologickými rodiči. U romských dětí je vhodné pročitat jim romské pohádky, případně další literaturu a seznamovat je s kulturou, která je jejich vlastní.²⁴

3.2 Kolektivní pěstounská péče

Kolektivní pěstounská péče si klade za cíl nerozdělit početnější skupinu sourozenců a umožnit, aby jejich výchova probíhala v jedné náhradní rodině.²⁵ Tato forma pěstounské péče se uskutečňuje v zařízení pro výkon pěstounské péče nebo v SOS dětských vesničkách na rozdíl od individuální pěstounské péče.²⁶

3.2.1 Zařízení pro výkon pěstounské péče

Zařízení pro výkon pěstounské péče je zřízeno v prostorách, které odpovídají bytovým jednotkám pro větší rodinu a zřizuje je většinou kraj nebo obec. Může být i zřízeno přímo v bytě pěstouna.

Zařízení je vhodné především pro větší počet sourozenců, které nemohou z nějakého důvodu vyrůstat v biologické rodině. Této formě pěstounské péče se dává přednost před ústavní péčí či rozdělením sourozenců do několika rodin. Sourozenci nejsou přijímáni do zařízení výlučně, pěstouni mohou přijmout i dítě, které nemá žádné sourozenecké vazby.

Po rozhodnutí přijmout nové dítě do zařízení pro výkon pěstounské péče by měl pěstoun včas informovat své již svěřené děti o příchodu nového člena domácnosti. Děti by

²⁴ GAJDOŠOVÁ, Pavlína. *Pěstounská péče kolektivní a individuální* [online]. Brno, 2010 [cit. 2012-03-02].

Dostupné z:

http://dspace.knihovna.utb.cz/bitstream/handle/10563/13147/gajdo%C5%A1ov%C3%A1_2010_bp.pdf?sequence=1. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

²⁵ GAJDOŠOVÁ, Pavlína. *Pěstounská péče kolektivní a individuální* [online]. Brno, 2010 [cit. 2012-03-02].

Dostupné z:

http://dspace.knihovna.utb.cz/bitstream/handle/10563/13147/gajdo%C5%A1ov%C3%A1_2010_bp.pdf?sequence=1. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

²⁶ ŠKOVIERA, Albin. *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál, 2007.

měly mít dostatek času na vstřebání této informace a mohly se připravit na změny, které s touto skutečností souvisejí. V opačném případě by totiž mohlo dojít k agresivnímu chování vůči novému dítěti. Děti přicházející do zařízení pro výkon pěstounské péče mohou zpočátku mít odmítavý postoj k nastalé situaci. Může se u nich vyskytnout strach z nového prostředí, nebo přijetí členy nové rodiny. Tyto popsané situace mohou být přítomny u jakékoliv formy pěstounské péče.²⁷

3.2.2 SOS dětské vesničky

SOS dětské vesničky jsou druhým typem kolektivní pěstounské péče. V České republice se nacházejí pouze na třech místech a to v Brně, Karlových Varech a Chvalčově a provozuje je Sdružení SOS dětských vesniček.

Cílem je nabídnout domov dětem, o které se nemohou nebo nechtějí starat jejich biologičtí rodiče a nemohou být umístěny do adopce či individuální pěstounské péče. Děti jsou v SOS vesničkách připravovány pro samostatný život.

Život dítěte v SOS dětské vesničce by neměl vybočovat od života jiného dítěte, které vyrůstá v biologické rodině. Matky-pěstounky bydlí společně se svěřenými dětmi. V případě, že by se SOS matka rozhodla vdávat a žít se svým manželem v SOS vesničce, musí o to požádat vedení. Sourozenci jsou vychováváni v jedné SOS rodině, aby nebyly přetřhány vazby. Pěstounky jsou podporovány, aby chodily alespoň částečně do práce mimo SOS vesničku. Důvodem je povědomí dětí, že je normální chodit do práce a mohly tak převzít správné vzorce chování. Mnohdy je to velmi náročné vzhledem k vysokému počtu svěřených dětí, a tak je snaha, aby alespoň manžel chodil do práce mimo SOS vesničku a žena se starala o děti.²⁸

Kolik dětí bude svěřeno náhradní matce je v kompetenci samotné SOS dětské vesničky, která má zřízeny komise speciálně pro tento účel. Někdy je z krajského úřadu doporučen počet dětí, o které by se měla v dané době pěstounka starat, ale toto doporučení není vždy dodržováno.

²⁷ GAJDOŠOVÁ, Pavlína. *Pěstounská péče kolektivní a individuální* [online]. Brno, 2010 [cit. 2012-03-02].

Dostupné z:

http://dspace.knihovna.utb.cz/bitstream/handle/10563/13147/gajdo%C5%A1ov%C3%A1_2010_bp.pdf?sequence=1. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

²⁸ *SOS dětské vesničky* [online]. [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: <http://www.sos-vesnicky.cz/>

Pěstounky v SOS vesničkách musejí absolvovat standardní psychologické vyšetřování žadatelů v rámci zprostředkování náhradní rodinné péče zajišťované krajským úřadem.

Každá SOS vesnička má k dispozici vlastního psychologa, který pracuje nejenom s dětmi, ale také s matkami a spoluurožňuje o přijetí nebo nepřijetí dítěte do SOS dětské vesničky.²⁹

3.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

V roce 2006 vešla v platnost novela zákona 359/99 Sb., o sociálně právní ochraně dětí a přinesla s sebou novou formu pěstounské péče a to pěstounskou péči na přechodnou dobu neboli profesionální pěstounskou péči.

Tato forma pěstounské péče je určena pro děti, o které se jejich biologičtí rodiče z nějakého důvodu nemohou dočasně starat a vychovávat je nebo se pro ně připravuje jiné řešení v podobě osvojení či klasické pěstounské péče. Děti pak přecházejí do náhradní rodiny k profesionálním pěstounům na základě rozhodnutí soudu.

Pěstounská péče na přechodnou dobu je typická tím, že pěstouni spolupracují s původními rodiči a stále se bere na zřetel návrat dítěte do rodiny biologické. Aby dítě mohlo být umístěno do pěstounské péče na přechodnou dobu, je zapotřebí souhlas biologických rodičů.³⁰

Autoři knihy Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči uvádějí konkrétní typické skupiny dětí, pro které je určena tato forma pěstounské péče:

- *„děti, které mají vlastní biologickou rodinu či alespoň jednoho z rodičů, ten se nemůže z vážných (zdravotních, sociálních či jiných) důvodů po určitou dobu plnohodnotně starat*
- *děti mladých, nezralých matek, které zatím nejsou schopny plnit zodpovědně svou rodičovskou roli*
- *děti drogově závislých matek, které potřebují určitý čas na doléčení*
- *děti žijící v rodině dlouhodobě nefunkční*

²⁹ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008.

³⁰ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008.

- děti, jejichž rodina je dlouhodobě vážně ohrožena pobytem jednoho či obou rodičů ve výkonu trestu
- děti, které náhle onemocní závažnou nemocí a jejichž rodina či jeden z členů – obvykle matka- tuto zátěž dočasně nezvládá
- děti vykazující masivní a dlouhodobější poruchy chování
- děti, které jsou vráceny z neúspěšné formy NRP.³¹

Nároky, které jsou kladeny na profesionální pěstouny, jsou podstatně vyšší než na klasické pěstouny zejména v oblasti citových vazeb. Profesionální pěstoun si musí s dítětem vytvořit pozitivní vztah a projevovat mu náklonnost, ale zároveň by neměl být vztah nebezpečně prohlubován, neboť hrozí odloučení, které může být až trvalé. Na druhé straně v některých případech může určitá míra ambivalentního chování negativně ovlivnit psychický vývoj dítěte nebo dokonce psychiku samotného pěstouna.

Profesionálním pěstounem by se měla stát osoba, která oplývá bohatými výchovnými zkušenostmi buď vlastních či svěřených dětí anebo alespoň dlouho působila jako vychovatel či učitel. Vedení kroužku či táborového oddílu je pro výkon této formy pěstounské péče velmi malá zkušenost.

Dalším ne vždy snadným úkolem, který musí profesionální pěstoun zvládnout, je jednání a komunikace s biologickými rodiči. Děti, které jsou svěřeny do pěstounské péče na přechodnou dobu, by neměly ztratit kontakt se svými původními rodiči, ale naopak by se jejich vztahy měly prohlubovat a vyvíjet pozitivním směrem. K tomu by měl napomoci i pěstoun svým aktivním přístupem.

Pěstounská péče na přechodnou dobu je tedy velmi náročnou formou náhradní rodinné péče a právě z toho důvodu jsou i požadované přípravy mnohem náročnější zejména rozsahově.³²

³¹ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008.

³² GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008.

4 Vznik a zánik pěstounské péče

Lidé mohou mít mnoho různých důvodů, proč si chtějí vzít dítě nebo děti do pěstounské péče. Jedni nemohou mít děti, druzí sice děti už mají, ale chtěli by ještě další a jiní chtějí svůj život smysluplně naplnit.

Než ale soud rozhodne o svěřením dítěte do pěstounské péče, musí pěstoun projít řadou činností, které zajišťují orgány sociálně-právní ochrany dětí a rovněž i soud. Jakým způsobem postupují orgány sociálně právní ochrany a pěstouni, upravuje zákon o SPO.

V této kapitole se budeme věnovat tomu, jak vlastně pěstounská péče vzniká a co musí pěstoun podstoupit pro svěřením dítěte do péče a také jak zaniká pěstounská péče.

4.1 Zprostředkování pěstounské péče

Zprostředkování je proces, kterým začíná cesta pěstouna za dítětem. Má 4 fáze a upravuje ho zákon o SPO.

První fází je vyhledat děti, které nemohou z nějakého důvodu vyrůstat v rodině a jsou vhodnými kandidáty pro náhradní rodinnou péči.

Ve druhé fázi se vyhledávají fyzické osoby, které jsou vhodné plnit roli pěstouna. Celý proces zprostředkování vzniká na základě žádosti osoby, která má zájem stát se pěstounem či osvojitelem. U této osoby se zjišťují jeho osobní údaje, trestní bezúhonnost a další informace, které se zakládají do jeho spisu.

Třetí fází je odborná příprava potencionálních pěstounů k přijetí dítěte do rodiny. Příprava je zároveň jedním z kritérií pro odborné posouzení pro zprostředkování náhradní rodinné péče a zajišťují ji krajské úřady.

A poslední čtvrtou fází je správný výběr pěstouna konkrétnímu dítěti, kterému se zprostředkovává pěstounská péče. V poslední fázi také dochází k osobnímu seznámení obou stran – dítěte a náhradního rodiče.

Existují situace, kdy se zprostředkování neprovádí. V případě pěstounské péče se jedná o situaci, kdy žadatelem o pěstounskou péči je osoba příbuzná nebo blízká dítěti či jeho rodině.³³

³³ Zprostředkování osvojení a pěstounské péče. *MPSV* [online]. [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7298>

4.1.1 Dokumentace

Zájemce o pěstounskou péči musí nejprve zajít na obecní úřad obce s rozšířenou působností v místě trvalého bydliště. Zde se zjišťují informace o zájemci a zakládají se do spisu, který obsahuje:

- a. *„žádost, v níž jsou obsaženy žadatelovy osobní údaje, jimiž jsou jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu;*
- b. *doklad o státním občanství nebo o povolení k trvalému pobytu na území České republiky nebo o hlášení k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území České republiky;*
- c. *opis z evidence Rejstříku trestů vyžádaný obecním úřadem obce s rozšířenou působností;*
- d. *zprávu o zdravotním stavu předloženou žadatelem;*
- e. *údaje o ekonomických a sociálních poměrech;*
- f. *písemné vyjádření žadatele, zda*
 1. *souhlasí s tím, aby po uplynutí lhůty uvedené v § 23 odst. 3 byl zařazen také do evidence Úřadu pro zprostředkování osvojení dětí z ciziny,*
 2. *žádá výlučně o osvojení dítěte z ciziny;*
- g. *písemný souhlas s tím, že orgán sociálně-právní ochrany zprostředkující osvojení nebo pěstounskou péči je oprávněn*
 1. *zjišťovat další údaje potřebné pro zprostředkování, zejména o tom, zda způsobem života bude žadatel zajišťovat pro dítě vhodné výchovné prostředí,*
 2. *kdykoliv zjistit, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci;*
- h. *písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny;*
- i. *stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností k žádosti o zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče;*
- j. *stanovisko zřizovatele zařízení pro výkon pěstounské péče, vyžadované obecním úřadem obce s rozšířenou působností, podává-li žádost o zařazení do evidence*

*žadatelů o zprostředkování pěstounské péče fyzická osoba, která vykonává pěstounskou péči v zařízení pro výkon pěstounské péče*³⁴

Po shromáždění všech informací a dokumentů žadatele se kopie spisů posílají na krajský úřad.

Obdobný spis, jaký je zakládán u zájemců o pěstounskou péči, je také zakládán u dětí, pro které se zprostředkovává pěstounská péče. Obsahem spisu mimo jiné jsou osobní údaje, údaje o sociálních poměrech dítěte, biologických rodičů a sourozenců, zpráva o zdravotním stavu dítěte. Spis je rovněž poslán na krajský úřad.

Krajský úřad vyhotovuje evidenci dětí a evidenci žadatelů, rozhoduje o vhodnosti a zařazení žadatele do pěstounské péče či osvojení.³⁵

4.1.2. Příprava

Příprava si klade za cíl poskytnout informace budoucím pěstounům v otázkách výchovy a péče o dítě a zároveň přispět k vytvoření vhodného prostředí pro vývoj dítěte s ohledem na jeho individuální potřeby.³⁶

Odborná příprava není ve všech krajích jednotná, ale liší se z hlediska formy, obsahu i rozsahu. Tato rozdílnost je dána především tím, že nejsou definovány cíle a chybí metodika odborné přípravy.

Situace náhradních rodičů, kteří přijímají nové dítě do rodiny, se liší. Jedni mají již své děti a chtějí přijmout další a druzí takovou zkušenost nemají. Jedni si berou do pěstounské péče miminko a jiní už školáka. Příprava by se v ideálním případě měla těmto okolnostem přizpůsobit.³⁷

Kolektiv autorů v publikaci *Náhradní rodinná péče a transformace systému péče o ohrožené děti v České republice* uvádí několik typů odborné přípravy, které se v praxi osvědčily:

- *Příprava pro manžele (osoby) bez výchovných zkušeností* – ve většině případů se jedná o manželské páry, které nemají vlastní děti a

³⁴ Zprostředkování osvojení a pěstounské péče. MPSV [online]. [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7298>

³⁵ Zprostředkování osvojení a pěstounské péče. MPSV [online]. [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7298>

³⁶ Věra Novotná, Lenka Průšová: K vybraným otázkám osvojení dětí,

³⁷ BOŤOVÁ, Antonie, Veronika HOFROVÁ, Tereza JANDOVÁ, Svatoslava KALÁBOVÁ, Eva ROTREKLOVÁ a Dana ŠTĚRBOVÁ. *Náhradní rodinná péče a transformace systém péče o ohrožené děti v České republice*. Brno: Triada, 2008.

prostřednictvím náhradní rodinné péče chtějí uspokojit svou touhu po dítěti, většinou tyto páry mají zájem o kojence nebo batolata.

- *Příprava pro manžele (osoby) s výchovnou zkušeností* – tyto manželské páry mají zpravidla zájem o děti batolecího až mladšího školního věku. Odborná příprava by měla v sobě zahrnovat i společný program pro samotné účastníky a jejich děti.
- *Rozšiřovací příprava* – je určena pro ty, kteří již mají osvojené dítě a další by chtěli svěřit do pěstounské péče.
- *Individuální příprava na místo skupinové* – by měla být uplatňována jen výjimečně a to v situacích, kdy budoucí náhradní rodiče nemohou z objektivních důvodů absolvovat přípravu skupinovou.
- *Individuální příprava* – je zajišťována tam, kde manželé přípravu dokončili a nyní mají zájem přijmout do rodiny konkrétní dítě. Příprava se v tomto případě zaměřuje na rizika, která souvisí s příchodem dítěte do rodiny a také na zdroje jejich zvládnutí.

U odborné přípravy je nezbytné, aby přístupnou a srozumitelnou formou osvětlila budoucím pěstounům situaci a potřeby dětí, které vyrůstají mimo domov. Jen taková příprava může být užitečná v tom, aby bylo dítě bezvýhradně přijato novou rodinou.³⁸

4.1.3 Odborné posouzení

Odborné posouzení složí k určení vhodnosti žadatele pro pěstounskou péči a zároveň i výběr dítěte. Provádí ho buď krajský úřad anebo ministerstvo.

Krajský úřad posuzuje vhodnost žadatelů a dětí pro pěstounskou péči, která zahrnuje i zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny, názor dětí žadatele na přijetí nového dítěte do rodiny, bezúhonnost žadatele a ostatních členů domácnosti.

Žadatelé jsou dále posuzováni z hlediska zdravotního a psychického stavu, který nesmí bránit v dlouhodobé péči o dítě. Je zkoumána motivace, která vedla žadatele k rozhodnutí o přijetí dítěte do pěstounské péče, zázemí rodiny a pevnost manželského vztahu. V neposlední řadě se bere ohled i na to, jaké jsou předpoklady žadatele k výchově dítěte.

³⁸BOŤOVÁ, Antonie, Veronika HOFROVÁ, Tereza JANDOVÁ, Svatoslava KALÁBOVÁ, Eva ROTREKLOVÁ a Dana ŠTĚRBOVÁ: Náhradní rodinná péče a transformace systém péče o ohrožené děti v České republice, 2008

Stejně jako je posuzován žadatel, se rovněž i posuzuje dítě, kterému se zprostředkovává pěstounská péče. U dítěte jsou předmětem posuzování jeho potřeby s ohledem na jeho tělesný a psychický stav. Dále se rozhoduje i o vhodnosti náhradní rodinné péče a která z forem je pro dítě možná a nejlepší.³⁹

4.1.4 Výběr pěstouna pro dítě

V procesu zprostředkování pěstounské péče je velmi důležité dobře vybrat pěstouna pro dítě. K tomuto účelu napomáhá i poradní sbor, který je zřízen hejtmánem kraje a jehož úkol je doporučit vhodného pěstouna pro konkrétní dítě.

Poradní sbor je složen ze specialistů, kteří působí v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Patří sem zejména pediatri, psychologové, pedagogové, zaměstnanci obcí s rozšířenou působností a krajů na úseku sociálně-právní ochrany a další.

Pokud krajský úřad po domluvě s poradním sborem vybere vhodného žadatele pro dítě, které je evidováno na krajském úřadě, tak se tato skutečnost písemně oznámí žadateli. Ten má právo se s dítětem osobně oznámit a musí mu to být umožněno.⁴⁰

4.2 Rozhodnutí soudu

Dítě je svěřeno do pěstounské péče na základně rozhodnutí soudu, který je ze zákona povinen vyžádat si názor orgánů sociálně-právní ochrany dětí. To vydává krajský úřad nebo ministerstvo podle toho, kdo pěstounskou péči zprostředkoval.⁴¹

4.3 Zánik pěstounské péče

Pěstounská péče končí dovršením zletilosti dítěte.⁴² Může ovšem zaniknout i dříve, zákon č. 94/1963, ve znění pozdějších předpisů uvádí, že pěstounská péče zaniká na základě soudního rozhodnutí a to jen ze závažných důvodů. Pokud pěstoun sám požádá o zrušení pěstounské péče, pak je soud povinen zrušit pěstounskou péči vždy.⁴³

³⁹ Zprostředkování osvojení a pěstounské péče. *MPSV* [online]. [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7298>

⁴⁰ Zprostředkování osvojení a pěstounské péče. *MPSV* [online]. [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7298>

⁴¹ Zprostředkování osvojení a pěstounské péče. *MPSV* [online]. [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7298>

⁴² GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008.

⁴³ Zákon o rodině č.94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ust. § 45a odst. 4

5 Dávky pěstounské péče

V této kapitole se budeme věnovat hmotnému zabezpečení pěstounské péče, kterou upravuje zákon 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů (§36 – 43).

Dávky pěstounské péče můžeme rozdělit na opakující se a jednorázové. Opakující se dávky jsou vypláceny pravidelně a opakovaně a jsou jimi příspěvek na úhradu potřeb dítěte a odměna pěstouna. Oproti tomu dávky jednorázové se vyplácejí na základě vzniklé situace. Takovou dávkou v případě pěstounské péče je příspěvek na převzetí dítěte nebo příspěvek na zakoupení motorového vozidla.

Autoři Zbyněk Gabriel a Tomáš Novák upozorňují ve své knize, že dávky pěstounské péče by neměly být hlavní motivací pěstounů pro svěřeni dítěte do jejich péče. Pokud by tato motivace převládala, pak je vhodné takové zájemce nedoporučit. Obdobná motivace může nastat i u pěstounů, kteří se rozhodnou převzít do pěstounské péče 3 či více dětí nebo dítě dlouhodobě těžce postižené. Těmto pěstounům je vyplácena odměna pěstouna ve zvláštních případech a stát za ně platí zdravotní a sociální pojištění⁴⁴

5.1 Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Na tento příspěvek má nárok nezletilé dítě, které je svěřené do pěstounské péče a vyplácí se každý kalendářní měsíc. Výše příspěvku se vypočítává jako součin životního minima dítěte a stanoveného koeficientu. Výše koeficientu není pro všechny děti v pěstounské péči stejná, ale odvíjí se od zdravotního stavu a věku dítěte.

Dítěti, které požívá důchod z důchodového pojištění, nenáleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte v plné výši, ale pouze ve výši rozdílu mezi důchodem a příspěvkem na úhradu potřeb dítěte. Pokud by byl důchod dítěte větší, pak ztrácí nárok na tento příspěvek.

Příspěvek se vyplácí přímo pěstounovi v případě, že dítě nedosáhlo zletilosti. Pokud už je dítěti více jak 18 let, tak se vyplácí přímo jemu.

Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte zaniká buď dovršením zletilosti, nebo může pokračovat nejdéle do 26 let za podmínek, že dítě je dosud nezaopatřené a žije ve společné domácnosti s bývalým pěstounem.⁴⁵

Konkrétní příspěvky s koeficienty jsou k dispozici v příloze č. 1.

⁴⁴ GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008.

⁴⁵ Zákon o sociální podpoře č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ust. § 37, §38, §39

5.2 Odměna pěstouna

Odměnu pěstouna můžeme chápat jako určité ocenění za tuto činnost. Vyplácí se přímo pěstounovi a to po dobu, po kterou se vyplácí příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Vyplácí se i v případě, že svěřené dítě nemá nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte z důvodu požívání důchodu z důchodového pojištění, které je stejné nebo vyšší než uvedený příspěvek. Výše odměny pěstouna je odvozena od životního minima.

Novela zákon o státní sociální podpoře z roku 2005 zavedla novou dávku státní sociální podpory a to odměnu pěstouna ve zvláštních případech. Nárok na tuto odměnu má pěstoun, který má v pěstounské péči alespoň 3 děti nebo jedno dítě, které je závislé na pomoci jiné fyzické osoby a to ve II., III. nebo IV. stupni závislosti.⁴⁶

Odměna pěstouna ve zvláštních případech náleží pěstounovi pouze tehdy, pokud po celý kalendářní měsíc pečoval o některou z výše uvedených skupin dětí a zároveň po celý kalendářní měsíc nebyl výdělečně činný. Nárok na odměnu nezaniká ani pěstounovi, který je dočasně pracovně neschopný nebo je mu nařízena karanténa, ale nejdéle po dobu jednoho kalendářního měsíce.⁴⁷

Výše odměny pěstouna najdeme odstupňovanou v příloze č. 2.

5.3 Příspěvek při převzetí dítěte

Příchod dítěte do rodiny je spjat s určitým finančním vydáním, které souvisí s vybavením pokoje, oblečením a podobně. Příspěvek na převzetí dítěte má alespoň částečně pokrýt tyto náklady.

Nárok na tento příspěvek má pěstoun, kterému bylo svěřeno dítě do pěstounské péče, jen jednou, jde-li o totéž dítě. Pokud mu bude svěřeno do pěstounské péče další dítě, pak bude mít opět nárok na příspěvek na převzetí dítěte.⁴⁸

Výše příspěvku je odstupňována podle věku dítěte, které přichází do pěstounské péče a je uvedena v příloze č. 3.

⁴⁶ II. stupeň = středně těžká závislost; III. stupeň = těžká závislost; IV. stupeň = úplná závislost

⁴⁷ Zákon o sociální podpoře č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ust. §40 a

⁴⁸ Zákon o sociální podpoře č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ust. §41

5.4 Příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla je určen pěstounovi, který má svěřené v pěstounské péči alespoň 4 děti a tudíž nároky na péči o svěřené děti jsou zvýšeny. Zakoupením motorového vozidla by mělo alespoň z části dojít k usnadnění.

Aby pěstounovi vznikl nárok na příspěvek na zakoupení motorového vozidla, musí splnit tyto podmínky:

- v pěstounské péči má alespoň 4 děti nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o 4 čtyři děti.⁴⁹
- vozidlo není využíváno k výdělečné činnosti
- příspěvek je určen na zakoupení osobního motorového vozidla nebo na jeho nezbytnou celkovou opravu

Výše zmiňovaného příspěvku dosahuje 70% pořizovací ceny osobního vozidla nebo prokázaných výdajů na jeho opravu. Nesmí však překračovat částku 100 000 Kč. Během 10 kalendářních let nesmí součet příspěvků být vyšší než částka 200 000 Kč.⁵⁰

⁴⁹ V úvahu se berou i děti zletilé, ale nezaopatřené

⁵⁰ Zákon o sociální podpoře č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ust. §42

6. Organizace na pomoc pěstounům

Dnes máme velké množství organizací, ať už nadací, občanských sdružení nebo obecně prospěšných společností, které pomáhají lidem s jejich problémy. Mezi nimi jsou i organizace, které nabízejí pomoc náhradním rodinám.

V této kapitole bude zmíněno několik celorepublikových organizací, které napomáhají pěstounům. Také se budeme věnovat organizacím v Pardubickém kraji.

6.1 Organizace celorepublikové

6.1.2 Sdružení pěstounských rodin

Sdružení pěstounských rodin je nestátní nezisková organizace, která působí v České republice od roku 1995 a spolupracuje s velkou řadou dalších organizací ať už státními či nestátními. Sdružení si klade za cíl pomoci znevýhodněným dětem, mladým lidem bez rodinného zázemí a rodinám s přijatými dětmi. Vydává časopis Průvodce náhradní rodinnou péčí a podílí se na třech projektech – Poradna NRP, Dům jistoty (Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež) a Dům na půli cesty. Mimo jiné se sdružení zasloužilo o úpravu zákona v oblasti pěstounské péče, kdy zajistilo sociální a zdravotní zabezpečení a individuální odměnu pěstouna za jeho práci.⁵¹

6.1.3 Natama

Natama je občanské sdružení, které vzniklo v roce 2003 a jeho posláním je pomáhat ohroženým dětem a zajistit jim, aby vyrůstaly v náhradní rodině. Mezi hlavní cíle tohoto občanského sdružení patří zejména nacházet a připravovat nové pěstouny, kteří jsou ochotni poskytnout domov pro opuštěné děti. Pro žadatele o náhradní rodinnou péči připravuje základní výcvik v malých skupinách a po té může klient pokračovat v prohlubování přípravy formou individuální přípravy. Přestože vyhledávání vhodných náhradních rodičů je v kompetenci krajského úřadu, tak i Natama má k tomuto úkolu pověření a může se zúčastnit tohoto procesu. Dále poskytuje náhradním rodičům, ať už pěstounům nebo osvojitelům, specializované poradenství a terapii pro péči o děti s různými poruchami vztahů nebo chování. Natama zaměstnává kvalifikované specialisty, jakými

⁵¹ *Pěstouni* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.pestouni.cz/pestouni/aktuality/cz/>

jsou pedagogové, psychologové, poradci a terapeuti. Všechny služby poskytuje pro své klienty bezplatně.⁵²

6.1.4 Fond ohrožených dětí

Fond ohrožených dětí je občanským sdružením, které nabízí pomoc týraným či jinak sociálně ohroženým dětem. Provozuje azylové domy pro rodiny s dětmi a klokánky. Azylové domy slouží jako ubytovací služba pro rodiny, které se ocitly v těžké životní situaci a nemají střechu nad hlavou. Klokánek zajišťuje dětem přechodnou rodinnou péči na dobu, než se budou moci vrátit do své původní rodiny nebo budou umístěni do náhradní rodinné péče. Mimo jiné i vyhledává náhradní rodiny pro děti, které se obtížně umisťují do rodin. Fond ohrožených dětí nabízí svým klientům poradenskou a hmotnou pomoc.⁵³

6.1.5 Středisko náhradní rodinné péče

Středisko náhradní rodinné péče nabízí pomoc dětem v obtížných životních situacích a dětem, které nevyrostají v biologické rodině. Středisko si klade za cíl, aby náhradní rodinná péče o děti byla v převaze nad ústavní péčí. Druhým cílem je rozvoj a změna v systému náhradní rodinné péče v České republice. Středisko poskytuje zájemcům o náhradní rodinnou péči poradenství a přípravu. Pomoc a podporu nabízejí i konkrétním rodinám, které mají již svěřené dítě. Středisko náhradní rodinné péče se snaží o pozitivní vývoj náhradní rodinné péče a to i za pomoci vzdělávací, výzkumné a publikační činnosti.⁵⁴

6.1.6 Naděje

Naděje poskytuje sociální služby založené na křesťanských principech a zásadách lidem osamělým, zdravotně postiženým či sociálně vyloučeným nebo znevýhodněným a realizuje tyto programy: Misijní program, Program pro děti a mládež, Program pro rodiny, Integrační program, Program pro lidi s handicapem, Program pro seniory, Program vzdělávací.

Organizace působí po celé České republice prostřednictvím poboček. Pobočka v Litomyšli a Horní Cerekvi realizuje program pro rodiny, který vznikl, aby podporoval

⁵² *Natama* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://natama.cz/>

⁵³ *Fond ohrožených dětí* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/>

⁵⁴ *Středisko náhradní rodinné péče* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.nahradnirodina.cz/>

náhradní rodinu starající se o opuštěné děti. Původně se program jmenoval Náhradní rodinná péče a jeho realizace započala v roce 1994 v Litomyšli. Později se program rozšířil o další služby. V programu jsou zahrnuty terénní programy a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, mateřské centrum a hlídání dětí, duchovenská a pastorační péče, kurzy jak pro maminky, tak pro děti, potravinová pomoc a přednášky. Více informací o pomoci náhradním rodičům si povíme přímo u pobočky v Litomyšli, která je zahrnuta v kapitole o organizacích Pardubického kraje.⁵⁵

6.2 Organizace Pardubického kraje

6.2.1 Amalthea, o.s.

Amalthea, o.s. je občanské sdružení se sídlem v Chrudimi a jejím posláním je především podpora rodiny prostřednictvím nabízených služeb a dalších odborných aktivit. Mimo náhradní rodinnou péči se dále zabývá sanací rodiny a zajišťuje rozvojové projekty.

Posláním programu Centrum náhradní rodinné péče je pomáhat náhradním rodinám ve východních Čechách vytvářet vhodné podmínky pro zdravý vývoj dětí. Služby jsou nabízeny nejen pro náhradní rodiny a jejich děti, ale také pro zájemce o náhradní rodinnou péči.

Rodina je doprovázena jedním sociálním pracovníkem, který reflektuje výkon rodiny, připravuje s rodinou individuální plán péče o dítě. Amalthea, o.s. dále nabízí pomoc sociální, psychologickou, speciálně-pedagogickou, etopedickou a právní prostřednictvím svých specialistů. Pro náhradní rodiče je nabízen i podpůrný program, který je realizován za pomoci dobrovolníků. Ti chodí přímo do rodiny a vymýšlejí volnočasovou aktivitu nebo doučování pro děti a tím umožňuje odlehčení pro náhradní rodiče. Amalthea, o.s. nabízí jednodenní, víkendová i týdenní setkání náhradních rodin, supervize, odpolední kluby a další vzdělávací činnosti.

Služby jsou určeny pro všechny náhradní rodiny v Pardubickém kraji.⁵⁶

6.2.2 Šťastný domov, o.s.

Občanské sdružení Šťastný domov má své sídlo v Kostelci nad Orlicí. Své služby nabízí dětem z pěstounských rodin, zdravotně a tělesně znevýhodněným lidem. Realizuje projekty: Chráněné dílny, Náhradní rodinná péče a doprovázení dětí a mladých lidí.

⁵⁵ *Naděje* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.nadeje.cz/>

⁵⁶ *Amalthea* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.amalthea.pardubice.cz/>

Projekt náhradní rodina se zaměřuje na začleňování dětí z pěstounských rodin do společnosti. Provoz zařízení se uskutečňuje v Líšnici. Hlavním cílem je podpořit náhradní rodinnou péči a podmínky, ve kterých děti vyrůstají.

Projekt doprovázení dětí a mladých lidí je určen pro děti a mladé lidi z pěstounských rodin a výchovných ústavů, kteří mají zdravotní postižení nebo omezení. Program je zaměřuje na to, aby klienti byli schopni se postupně osamostatňovat a začleňovat do společnosti, dále se věnuje přípravě pro budoucí povolání. Klienti se setkávají s pracovníky organizace jednou měsíčně.

Organizace Šťastný domov dále nabízí svým klientům arteterapeutické dílny, pobyty s programem, zájmové kroužky, rehabilitace a jezdecký klub⁵⁷

6.2.3 Naděje Litomyšl

Pobočka Naděje Litomyšl, jak již víme, je křesťanskou organizací. Ve své pobočce realizuje Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, které navazuje na program pro rodiny, určený nejenom náhradním rodinám. Zde se setkávají děti z náhradních rodin s dětmi z okolí, při čemž důraz je kladen především na integraci opuštěných dětí do společnosti. Pro děti jsou realizovány i tábory, volnočasové aktivity, víkendové pobyty, křesťanská misijní činnost a další. Pro pěstouny, kteří mají svěřený větší počet dětí, může být užitečná především služba hlídání malých dětí v rámci programu pro rodiny. Rodiče si tak mohou zařídit své osobní záležitosti. Naděje Litomyšl nabízí i ubytování přímo v prostorách organizace pro 2 pěstounské rodiny, které se rozhodly vychovávat větší počet dětí.⁵⁸

6.2.4 Dětské centrum Veská

Dětské centrum Veská je příspěvková organizace Krajského úřadu a nachází se v Sezemicích nedaleko Pardubic. Jedná se o zdravotnické zařízení určené dětem a rodičům v těžké životní situaci. Služby jsou poskytovány dětem vážně nemocným, opuštěným a dětem vyžadujícím okamžitou pomoc, které potřebují dočasný domov. O umístění v zařízení mohou požádat i rodiče s dětmi nebo ještě nenarozeným dítětem.

⁵⁷ Šťastný domov [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.stastny-domov.cz/>

⁵⁸ Naděje [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.nadeje.cz/>

Dětské centrum Veská jsem se rozhodla zmínit i přesto, že přímo nenabízí žádné služby pro pěstounské rodiny, ale nabízí poradenství pro žadatele o náhradní rodinnou péči.⁵⁹

6.2.5 Fond ohrožených dětí

Pobočku výše zmiňovaného Fondu ohrožených dětí najdeme i v Pardubickém kraji, přímo v Pardubicích. Je zde umístěn klokánek, který slouží jako útočiště pro opuštěné děti, než se dostanou do rodiny.

⁵⁹ *Dětské centrum Veská* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.dcveska.cz/>

II. Praktická část

7 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, jak jsou pěstouni Pardubického kraje spokojeni s přípravou pěstounské péče, které služby potřebují v průběhu pěstounské péče, které služby jsou jim nabízeny a kdo je poskytuje. Zhodnotit, zda je pěstounům věnována stejná péče a pozornost během pěstounské péče a odborné přípravy.

7.1 Operacionalizace cíle výzkumu

Hlavní výzkumnou otázkou je, *zda služby poskytované pěstounským rodinám v Pardubickém kraji uspokojují jejich potřeby*. Pro přesnější vymezení cíle výzkumu byly poleženy dílčí cíle, které spadají do 6 oblastí.

1. Informace o rodině: byl stanoven dílčí cíl *představit rodinu v souvislosti s pěstounskou péčí. Proč jste se rozhodli o svěřeni dítěte do pěstounské péče? Kolik dětí máte svěřených? Jak dlouho jste pěstouny?*
2. Význam přípravy: byl stanoven dílčí cíl *zjistit informace o spokojenosti a významu přípravy pěstounské péče. Kde jste absolvovali přípravu? Co byste na přípravě ohodnotili kladně? Co Vám na přípravě chybělo? Co byste na přípravě změnili? Co bylo na přípravě zbytečné? Jak byste zhodnotili přístup pracovníků? Jak jste příprav vnímali?*
3. Informace o službách pro pěstounské rodiny: byl stanoven dílčí cíl *informovat se o spokojenosti s poskytovanými službami. Se kterými organizacemi spolupracujete? Co je pro vás nejužitečnější? Jakou službu postrádáte? Je podle Vás některá služba zbytečná? Co byste změnili? Jak byste zhodnotili přístup pracovníků?*
4. Porovnat význam přípravy a služeb: byl stanoven dílčí cíl, *zhodnotit zájem o pěstounskou rodinu během přípravy a v průběhu pěstounské péče. Myslíte si, že Vám byla věnována stejná pozornost během přípravy a v průběhu pěstounské péče?*
5. Nabídka služeb pro pěstouny: byl stanoven dílčí cíl, *zjistit jaké služby nabízejí organizace pěstounským rodinám. Jaké služby poskytujete pěstounským rodinám? Které služby nejvíce využívají pěstounské rodiny?*
6. Zpětná vazba: byl stanoven dílčí cíl, *zjistit jaká je spolupráce mezi pěstouny a pracovníky organizací v oblasti zlepšování služeb. Jakým způsobem mohou pěstouni reagovat na služby? (organizace) Víte o možnosti, kde a jak reagovat na službu?(pěstounské rodiny)*

8 Realizace výzkumu

Při výzkumu byly použity metody polostrukturovaného rozhovoru a analýza dokumentů. Rozhovory byly uskutečněny s pěstounskými rodinami a pracovníky organizací v měsících leden – únor 2012.

Rozhovor s pracovníky organizací byl realizován v sídlech organizací a trval 20 minut. Byl společně s informacemi z internetových stránek a výročních zpráv zpracován jako analýza.

Rozhovor s pěstounskými rodinami se uskutečnil vždy v domě pěstounských rodin a trval 45-60 minut. Rozhovor byl zpracován jako případová studie. Pěstouni byli ujištěni, že bude zachována jejich anonymita a upozorněni, že pokud by jim bylo nepříjemné na některou otázku odpovídat, tak nemusí.

8.1 Charakteristika výzkumného vzorku

Žádost o oslovení pěstounů byla odeslána organizacím zabývajícím se službami pro pěstounskou péči v Pardubickém kraji. Celkem byly kontaktovány 4 organizace a z toho odpověděly tři. FOD odepsal, že se pěstounské péči věnuje jen velmi výjimečně, proto nebyl zařazen do praktické části bakalářské práce. Zbylé dvě organizace – Amalthea, o.s. a Naděje Litomyšl, souhlasily s kontaktováním pěstounů a rozhovorem. Organizace rozeslaly všem svým klientům e-mailem žádost o pomoc s výzkumem. S rozhovorem souhlasilo celkem 5 rodin. Pěstounské rodiny jsou v dnešní době přehlceny různými rozhovory a výzkumy a z tohoto důvodu je počet pěstounských rodin, kteří jsou ochotni spolupracovat, malý. Rozhovor byl proveden i s pracovníky organizací.

9 Metoda výzkumu

9.1 Rozhovor

V bakalářské práci byla použita metoda rozhovoru. Rozhovor užíváme při sběru dat, které vycházejí z postojů, názorů, přání a záměrech respondentů. Hlavní charakteristikou rozhovoru je přímá interakce mezi výzkumníkem a respondentem a dále zprostředkování požadovaných dat. Interaktivnost rozhovoru spočívá v tom, že výzkumník a respondent o sobě vzájemně vědí a výzkumník vstupuje do situace a tím ovlivňuje počet a povahu získaných informací od respondenta. Zprostředkovanost informací spočívá v obratnosti jazyka respondenta, ale také v jeho specifických záměrech. Ne vždy uvede respondent to, co si opravdu myslí, ať už to je z emocionálních, etických či jiných důvodů.⁶⁰

Největším úskalím v použití rozhovoru bývá jazyková komunikace. Výzkumník může respondenta pochopit jinak a naopak. Ján Ferjenčík ve své knize poukazuje na pravidla, kterými by se měl výzkumník řídit.

- *„Dbejte na jasnou a přesnou volbu slov*
- *Pokud lze, získejte informace z první ruky*
- *Nevěřte tomu, že naše interpretace cizí výpovědi skutečně odpovídá tomu, co měl na mysli komunikující.“*⁶¹

Základní rozdělení otázek, které jsou pokládány respondentům, je na otevřené a uzavřené. Otevřené otázky jsou nastaveny tak, aby odpověď respondentů nebyla ničím omezována. Výhodou otevřených otázek je, že respondent obvykle zachází do větších detailů a informuje blíže a podrobněji o svých názorech, postojích apod. Uzavřené otázky nabízejí respondentům několik možností a ten si musí vybrat jednu z nich. Výhodou tohoto typu otázek je získání většího množství informací v kratším čase.

Samotné interview má pět etap, které jsou jasně stanoveny, jak jdou za sebou. První etapou je přípravná, dále pokračuje úvodní etapa, jádro interview, závěr interview a

⁶⁰ JÁN, Ferjenčík. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: Jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál, 2000.

⁶¹ JÁN, Ferjenčík. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: Jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál, 2000.

nakonec vyhodnocení interview. Pokud je rozhovor veden správně, tak by respondent neměl poznat přechod jednotlivých etap.

Přípravná fáze probíhá ještě před započítím samotného rozhovoru. Interviewující by si měl odpovědět zejména 3 otázky a to: „O čem?“ „S kým?“ „Jak?“ První otázka „o čem?“ je založena na přípravu otázek a konstrukci rozhovoru, které budou pokládány respondentovi. Ve druhé otázce „S kým?“ by se měl výzkumník zaměřit na zjištění předběžných informací o respondentovi, neboť stejná strategie u všech respondentů nemusí vždy dojít k žádoucím výsledkům. Třetí otázka „Jak?“ v sobě zahrnuje rozhodnutí, kde bude rozhovor probíhat, kam umístit respondenta, jak si získat jeho důvěru, jak se obléci a podobně. Třetí otázka vychází z analýzy, přípravy našeho tématu a porozumění typu respondenta.

Úvodní etapa interview si klade za cíl seznámit respondenta s cílem, smyslem a obsahem rozhovoru. Výzkumník by měl mluvit jasně srozumitelně a krátce. Zároveň je také důležité, aby výzkumník navodil správnou atmosféru a získal si důvěru respondenta.

Smyslem jádra interview je získat jádrové informace. Výzkumník by měl umět reagovat pružně na situaci. Pokud je respondentovi z emocionálního či jiného hlediska těžké odpovídat, pak má dvě varianty a to otázku buď „zapomenout“ nebo odložit na později. Otázky mohou být kladeny horizontálně – podle témat nebo vertikálně – od všeobecného ke specifickému. Vertikální kladení otázek označujeme jako trychtýřovité. Další možností je hřebenové kladení otázek, kdy střídavě přecházíme z jednoho tématu na druhý. Po ukončení všech témat se celý proces opakuje.

V závěru interview bychom měli respondenta „odměnit“ za jeho spolupráci např. formou poděkováním, oceněním či jiným způsobem. V této etapě můžeme shrnout jednotlivá témata či body interview.

Poslední fází interview je jeho vyhodnocení. Získaná data je zapotřebí utřídit, analyzovat a vyhodnotit. Data třídíme a vyhodnocujeme podle účelu interview. Při vyhodnocování dat je nejdůležitější, aby informace z interview byly pečlivě zaznamenány.⁶²

⁶² JÁN, Ferjenčík. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: Jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál, 2000.

9.1.1 Rozhovor výzkumu

Nejprve byl rozhovor proveden s pracovníky organizací (příloha č. 5), které zajišťují péstounům služby. Poté byl rozhovor proveden i s péstouny. Původně měly být informace zpracovány pomocí techniky otevřeného kódování, ale v průběhu výzkumu došlo k rozhodnutí, že rozhovory budou zpracovány jako případová studie vzhledem k počtu péstounů, kteří byli ochotni absolvovat rozhovor. Péstouni odpovídali celkem na 18 otevřených otázek (příloha č. 4), které byly formulovány jasně a srozumitelně. Otázky byly rozděleny do 3 oblastí. První oblast se týkala informací o konkrétní rodině, druhá oblast byla zaměřena na absolvovanou přípravu péstounské péče a třetí oblast se týkala poskytovaných služeb.

9.2 Analýza dokumentu

Analýza je důležitým zdrojem informací sociologického a sociálně psychologického výzkumu. Předmětem výzkumu jsou hmatatelné výsledky lidské činnosti.. Hlavním znakem analýzy je objektivní danost, která může mít podobu verbální či neverbální.

Dokumentem se označuje předmět, který slouží k zachování informací. Zachování informací má mnoho podob od ručně psaného dokumentu přes tištěný, videozáznam či hlasový záznam. Dokumenty můžeme rozlišit na primární a sekundární. Primárními dokumenty jsou ty, které vznikají z původního zdroje a jsou jimi například úřední záznamy či protokoly. Sekundární dokumenty pocházejí z rozpracovaných dat primárních dokumentů. Sekundární dokumenty jsou méně přesné a mohou záporně ovlivňovat věrohodnost dokumentu. Naopak primární dokumenty jsou nejužitečnější podklady pro zpracování analýzy dokumentů.⁶³

Při analýze dokumentu je nejdůležitější správné pochopení analyzovaného dokumentu. A. Surýnek uvádí ve své knize, že za vodítko pro takové pochopení dokumentu jsou základní otázky, které by měly být výzkumníkem zodpovězeny a jsou jimi:

- „Kdo je autorem dokumentu?
- Z jaké doby dokument pochází?
- Co je obsahem dokumentu?
- Co dokument obsahuje?
- S jakými souvislostmi se pojí?

⁶³ SURÝNEK, Alois, Růžena KOMÁRKOVÁ a KAŠPAROVÁ. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001.

- *Jak je dokument úplný a věrohodný?*
- *Jaké závěry lze udělat o faktech obsažených v dokumentu?*⁶⁴

Mimo tyto základní otázky si výzkumník pokládá doplňující otázky, které se přímo týkají výzkumného úkolu. Tyto doplňující otázky nalézají hlubší souvislosti a pomáhají odhalit případná zkreslení. Dokumenty jsou lidským výtvořem a je v nich zachycená pouze část reality, která byla vybrána. Kvůli této selekci často dochází ke zkreslení informací. Výzkumník může chybějící data doplnit z jiného zdroje.⁶⁵

⁶⁴ SURÝNEK, Alois, Růžena KOMÁRKOVÁ a KAŠPAROVÁ. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001.

⁶⁵ SURÝNEK, Alois, Růžena KOMÁRKOVÁ a KAŠPAROVÁ. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001.

11 Případová studie

Případovou studií se označuje podrobný popis zkoumaného sociálního či sociálně psychologického jevu vztahující se na jeden konkrétní případ v určité situaci.⁶⁶

Pedagogický slovník uvádí, že případová studie je „výzkumná metoda v empirickém pedagogickém výzkumu, při níž je zkoumání podroben jednotlivý případ (např. žák, malá skupina žáků, jednotlivá třída, škola apod.), detailně popsán a vysvětlován, takže se dochází k takovému typu objasnění, jehož při zkoumání týchž objektů v hromadném souboru nelze dosáhnout. Výhodou metody je možnost hlubokého poznání podstaty případu, nevýhodou omezenost zobecnitelnosti výsledků.“⁶⁷

Případové studie se nejčastěji používají u kvalitativních výzkumů, ale mohou být použity i v kvantitativním výzkumu. U kvalitativně zpracovaných případových studií se zachycuje člověk ve více rovinách například z hlediska výsledků jeho činnosti nebo z hlediska jeho osobního prožívání či z hlediska vztahů k lidem.

Případová studie při svém zpracování začíná nejprve u podrobného uchopení faktů a dále pokračuje k analýze vztahů, objasňování faktorů, které mají na situaci vliv a končí vytvořením celistvého obrazu.

Případová studie má několik podtypů a jsou jimi případové studie jednotlivců, případové studie podniků a organizací, případové studie komunit, případové studie sociálních skupin, případové studie vztahující se ke speciálním událostem.⁶⁸

K případové studii je zapotřebí zpracovat projekt, ve kterém jsou popsány jednotlivé kroky. A. Surýnek, R. Komárková a E. Kašparová uvádějí ve své knize základní osnovu projektu případové studie, která podléhá obecnému projektu empirického výzkumu.

- „Základní formulace výzkumné otázky
- Zdůvodnění smyslu výzkumné otázky
- Stanovení kritérií pro výběr případů a definice toho, co se v dané studii bude považovat za případ
- Určení základních zdrojů informací

⁶⁶ SURÝNEK, Alois, Růžena KOMÁRKOVÁ a KAŠPAROVÁ. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001.

⁶⁷ PRŮCHA, Jan.; WALTEROVÁ, Eliška.; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2001.

⁶⁸ SURÝNEK, Alois, Růžena KOMÁRKOVÁ a KAŠPAROVÁ. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001.

- *Stanovení metod shromažďování dat*
- *Harmonogram terénního výzkumu a zpracování dat, termín do kdy bude zpracována závěrečná zpráva*
- *Rozpočet*
- *Předběžná kritéria interpretace, která budou postupně zpřesňována, tak jak se bude rozrůstat empirický materiál*
- *Předpokládané výstupy*⁶⁹

Případová studie se u nás využívá v malém měřítku, ale předpokládá se, že metoda bude v budoucnosti stále vyhledávanější vzhledem ke komplexnímu a celistvému pohledu na problémy.⁷⁰

11.1 Rodina č. 1

Informace o rodině

Manželé rodiny č. 1 mají společnou dceru, které je v současné době 12 let. Početí dcery a průběh těhotenství bylo velmi komplikované a manželka nechtěla tuto situaci znova prožívat. Zároveň si ale nepřáli, aby jejich dcera vyrůstala jako jedináček a z tohoto důvodu se rozhodli pro adopci dítěte. Začali se o adopci více zajímat a zjistili, že přednost u osvojení mají bezdětné páry a mohli by čekat dlouho než by si dítě mohli osvojit. Jejich dceři bylo v té době 9 let, a proto se rozhodli neotálet a zažádali si o pěstounskou péči. O rok později přivítali ve své domácnosti nového člena rodiny. Byl jím půl roční chlapec. Pěstouny jsou tedy 2 roky.

V současné době manželé uvažují o přijmutí dalšího dítěte do pěstounské péče. Měli by zájem o mladšího bratra již svěřeného chlapce.

Odborná příprava pěstounské péče

Přípravu pěstounům zajišťoval Pardubický kraj. Zpočátku se rodině zdála příprava zbytečná vzhledem k tomu, že mají již vlastní dítě a měli z ní velký strach, ale po jejím

⁶⁹ SURÝNEK, Alois, Růžena KOMÁRKOVÁ a KAŠPAROVÁ. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001.

⁷⁰ SURÝNEK, Alois, Růžena KOMÁRKOVÁ a KAŠPAROVÁ. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001.

absolvování změnili názor. Podle jejich slov by si obdobnou přípravou měl projít každý nastávající rodič bez ohledu, zda bude mít dítě vlastní, osvojené nebo v pěstounské péči.

Nejvíce smysluplné přišly manželům přednášky na různá témata. U některých přednášek byli přítomni pěstouni, kteří již sami vychovávají svěřené děti a mluvili ze svých zkušeností. Jejich přítomnost sice manželé uvítali, ale mnohem raději by si s nimi popovídali o samotě a probrali konkrétní věci, které jim žádná úřednice nemůže sdělit. Tuto možnost jim kraj zamítl, a tak se prvně obrátili na Amaltheu, o.s. a skrze ní si domluvili schůzku s jinými pěstouny.

Přístup sociálních pracovníků manželé hodnotili kladně. Byli ochotni jim pomoc, ale nejvíce jim pomohli tím, že měli realistický pohled na jejich situaci, zejména v prvotním plánu osvojit si dítě.

Manželům během přípravy vadil nedostatečný kontakt o tom, v jaké fázi se proces nachází a co se právě děje. Byli i několik měsíců bez informací a to vzbuzovalo u nich nepříjemné pocity, zda je vše v pořádku.

Jediné čím by obohatili přípravu je kurz první pomoci a výše zmiňované osobní schůzky s pěstouny, ale jinak uvádí, že jim nic nechybělo, ba naopak se zamysleli nad různými otázkami, které by si sami nepoložili. Přestože příprava byla hodně časově náročná, pokládají ji za smysluplnou. Původně si chtěli vzít do pěstounské péče dvě děti, ale skrze přípravu zjistili, že jejich dcera není dostatečně připravena na přijetí dvou sourozenců na jednu.

Služby pěstounské péče

Rodina nyní spolupracuje dlouhodobě s Amaltheou, o.s. a ani neví o jiných organizacích v Pardubickém kraji, které nabízejí služby pěstounským rodinám. Rodina uzavřela s Amaltheou, o.s. smlouvu o spolupráci a byla jim přidělena klíčová pracovníce, která k nim jednou měsíčně dojíždí a projednává s nimi problémy.

Klíčovou pracovníci si manželé chválí, jsou s ním naprosto spokojeni. Kontakt na klíčového pracovníka má i jejich dcera, která ji může kontaktovat sama, kdyby si chtěla popovídat nebo něco rozebrat bez vědomí rodičů.

Rodina využívá dalších služeb Amalthey, o.s. jako odborných přednášek, supervizí, návštěva odborné knihovny. V létě byla jejich dcera na táboře, který Amalthea, o.s. realizuje. V současné době nejvíce oceňují odbornou právní pomoc, kterou jim organizace

nabízí. Nevědí si totiž rady se spořením pro svého syna. Obávají se, aby jeho biologičtí rodiče nevybrali naspořené peníze. I v tomto případě je jim Amalthea, o.s. nápomocna a seznamuje je se situacemi, které mohou nastat.

Při sepisování smlouvy s Amaltheou, o.s. byli obeznámeni kam se obrátit v případě stížnosti nebo jak reagovat na služby.

Manželé byli spokojeni s přípravou i následnými službami. Přesto uvádějí, že pracovníci Amalthey, o.s. mají na ně více času než pracovníci krajského úřadu. Cítí k Amalthee, o.s. větší důvěru a pracuje se jim s ní lépe, a tudíž hodnotí o něco kladněji spolupráci s Amaltheou, o.s..

11.2 Rodina č. 2

Informace o rodině:

Rodina č. 2 je pouze dvoučlenná a tvoří ji pěstounka a svěřené dítě, holčička. Pěstounka je vdovou a má již jedno své dospělé dítě. Pro pěstounskou péči se rozhodla, protože chtěla smysluplně naplnit svůj čas. V péči má tedy 5 let osmiletou holčičku, která je lehce mentálně opožděná. Pěstounka by v budoucnosti ráda přijala ještě nějaké dítě, dokonce zvažuje i pěstounskou péči na přechodnou dobu. Pěstounka vlastní nemovitost a ráda by ji nějak využila pro účely klokánku či jiného zařízení, které by pomohlo opuštěným dětem.

Odborná příprava pěstounské péče

Odbornou přípravu zajišťoval pěstounce Pardubický kraj. Pěstounka si navíc prošla pilotním programem, což je mimořádná příprava pro pěstouny na přechodnou dobu. Pilotní program realizovala Amalthea, o.s. ve spolupráci s Pardubickým krajem.

Pěstounka brala přípravu především jako sebepoznání, aby věděla, co od sebe očekává, co skutečně chce nebo nechce. Za nejužitečnější považuje informace.

Pěstounka byla s přípravou spokojena, nepřišlo jí nic zbytečné, naopak by klidně přivítala, kdyby byla příprava zaměřena na důkladnější prověření pěstouna. Také jí chybělo osobní setkání s pěstounskými rodinami, které již mají své zkušenosti. S pěstouny

se sice setkala na přednáškách, což hodnotí velmi pozitivně, ale myslí si, že to nebylo dostačující.

Přístup sociálních pracovníků hodnotí doslova jako perfektní, neměla s nimi žádný problém, vyšli ji vstříc a vždy se nějak dohodly.

Podle pěstounky je příprava velmi časově náročná, ale jak uvádí, s tím se musí počítat. Ona sama by uvítala, pokud by se část přípravy přesunula do bytů pěstounů z důvodu dojíždění. Myslí si, že by to jak jí, tak i jiným pěstounům mohlo alespoň částečně ulehčit. Sama ale uvádí, že se některé pěstounské rodiny nerady otvírají a mohl by to být problém.

Služby pěstounská péče

Pěstounka spolupracuje dlouhodobě s Amaltheou, o.s.. Nárazově spolupracovala i s organizacemi Rozum a cit a Naděje Litomyšl, ale jednalo se spíše o setkání s jinými pěstouny. První kontakt s Amaltheou, o.s. měla v době, kdy ještě nebyla pěstounkou a Amalthea, o.s jí posílala informace o pěstounské péči. Jako pěstounka se zúčastnila pilotního programu.

S Amaltheou, o.s. má nyní smlouvu o doprovázení pěstounskou péčí a byla jí přidělena klíčová pracovnice. S klíčovou pracovnící je spokojena, dobře se jí s ní spolupracuje a nikdy nebyl žádný problém. Občas využívá odpoledních klubů a ráda se setkává s dalšími pěstounskými rodinami.

V minulosti pěstounka využila služby zprostředkování kontaktu s původními rodiči dítěte. Měla strach ze setkání biologických rodičů dítěte a Amalthea, o.s ji poskytla velkou oporu. Setkání proběhlo bezproblémově a i nadále udržuje kontakt s biologickou matkou svěřeného dítěte, dokonce hodnotí jejich vztah jako „kamarádský“.

Pěstounce žádná služba nechybí, podle jejích slov má bezproblémové dítě, které hned stálo o kontakt. Služby Amalthey, o.s hodnotí jako kvalitní a přístup pracovníků jako profesionální.

Pěstounka při sepisování smlouvy byla poučena o tom, kam se obrátit v případě stížnosti nebo jakým způsobem může reagovat na služby.

Pěstounka si myslí, že příprava i služby v Pardubickém kraji jsou plně dostačující. Zájem o ni jako pěstounku v průběhu přípravy i následných službách hodnotí kladně.

11.3 Rodina č.3

Informace o rodině

Rodina č. 3 je velmi početná, manželé mají v pěstounské péči 8 dětí a dvě mají vlastní. Manželka věděla již od 16 let, že by se chtěla stát pěstounkou a když poznala svého muže, zjistila, že oba chtějí to samé. Manželka dokonce jeden čas uvažovala, že by se stala pěstounskou v SOS vesničce, ale pak od této možnosti upustila. Manželé jsou pěstouny již 12 let.

Odborná příprava pěstounské péče

Přípravu rodině zajišťoval Pardubický kraj. První příprava proběhla před 13 lety, kde žadatelům o náhradní rodinnou péči byly předloženy psychologické testy a také proběhlo sezení. Druhá příprava se již nekonala.

Celou přípravu hodnotí pěstouni jako zbytečnou. Příprava je vůbec nepřipravila na situace, které mohou nastat, chyběly jim informace o deprivaci dítěte, přípravy se neúčastnila žádná pěstounská rodina, která by mohla mluvit ze svých zkušeností. Nejvíce by uvítali, kdyby mohli strávit víkend u nějaké pěstounské rodiny v jejich přirozeném prostředí. Poté co se stali pěstouny, tak tuto možnost nabídli kraji, ale ten to nikdy nevyužil. Sami se s pěstouny setkali, ale pouze soukromě.

Sociální pracovníky hodnotí jako neochotné. Zpočátku měli pocit, že spíš otravují a jsou sociálním pracovnícím na obtíž. Pěstounská péče jim byla dokonce vymlouvána tím, že později toho budou litovat a budou chtít dítě vrátit.

Služby pěstounská péče

Tato rodina využívá služeb pro pěstouny již od samého počátku, nejprve spolupracovala se Střediskem náhradní rodinné péče, kde i odebírala jejich časopis Průvodce náhradní rodinnou péčí. V současné době dlouhodobě spolupracuje se dvěma organizacemi a to s Nadějí a Amaltheou, o.s.

V Naději manželé využívají pro své svěřené děti kluby a pravidelná setkání s pěstouny jednou měsíčně. S pracovníky Naděje jsou spokojeni a hodnotí spolupráci s nimi jako bezproblémovou. Pravidelně jsou dotazovány formou anket na kvalitu služeb a vědí o umístění schránky na stížnosti.

S Amaltheou, o.s rodina spolupracuje od jejího vzniku. Rodina za dobu spolupráce vystřídala 3 klíčové pracovníky. Všechny hodnotí kladně a oceňuje na jejich práci především kreativitu, nové nápady a pohled zvenčí. U Amalthey, o.s. rodina využívá přednášek, víkendových pobytů, letních táborů. Rodina využívá i dobrovolníků Amalthey, o.s., kteří jezdí do rodiny dvakrát do měsíce. Dobrovolníci se věnují dětem, učí je vařit, připravují se do školy a manželé to velmi oceňují.

Manželé by uvítali, kdyby připravované přednášky o pěstounské péči byly více do hloubky. Jelikož vykonávají pěstounskou péči více jak 11 let a pravidelně se účastní přednášek, tak nasbírali hodně informací, ale žádné nešly do hloubky problému. Přednášky, které Amalthea, o.s. pořádá, už jim nic nového nepřináší.

Manželům chybí pravidelné supervize. Amalthea, o.s. sice nabízí supervize pro své klienty, ale jen pokud na to má finanční prostředky

Manželé byli seznámeni s možnostmi reakce na služby Amalthey, o.s. při sepisování smlouvy.

Manželé hodnotí přípravu a služby pro pěstouny na počátku jejich pěstounské péče jako stejné, ale stejně špatné. Příprava jim nic nedala, pracovníci byli neochotní a neprojevovali o ně zájem. Na počátku jejich pěstounské péče žádné služby pro pěstouny nebyly. Pokud nastal problém, měli manželé dvě možnosti a to buď si problém vyřešit sami, nebo dítě vrátit. Vznikem Amalthey, o.s. podle jejich slov nastal velký obrat, protože Amalthea vychází ze skutečných potřeb pěstounů.

11.4 Rodina č. 4

Informace o rodině

Další rodinu tvoří oba rodiče a 7 dětí z toho 3 jsou vlastní a 4 jsou v pěstounské péči. Manželé jsou křesťané a pro pěstounskou péči se rozhodli, protože chtěli dát domov dítěti, které by jinak vyrůstalo v dětském domově a brali to jako své poslání. Svě děti vedou ke sportu a hudbě. Pěstounskou péči vykonávají již více jak 14 let

Odborná příprava pěstounské péče

Manželé si prošli přípravou dvakrát, první přípravu zajišťoval Svitavský okres a druhou Ministerstvo práce a sociálních věcí v Hradci králové. Příprava obsahovala psychologické testy a sezení s žadateli.

Manželé hodnotí přípravu za užitečnou v tom, že sami sebe více poznali a ujistili se, že se opravdu chtějí stát pěstouny. Psychologické testy, kterými prošli, hodnotí kladně.

Během přípravy manželům chyběl kontakt s dětmi, které si pěstounskou péči prošli. Myslí si, že by bylo užitečné, kdyby se budoucí pěstouni dozvěděli, co pro děti v pěstounské péči bylo nejdůležitější, jaké měli pocity a jak celý proces vnímali. Dále by uvítali větší kontakt s pěstounskou rodinou, která přijala dítě stejně staré jako oni. S pěstounskou rodinou se během přípravy setkali jednou a bylo to pro ně nedostačující.

Přístup sociálních pracovníků hodnotí manželé zpočátku jako lhostejný. Manželé si za pěstounskou péči museli tvrdě stát, aby se celý proces dal do pohybu. Ale na druhé straně si myslí, že je to obrnilo a pomohlo jim to i v samostatném výkonu pěstounské péče. Později se ale přístup sociálních pracovníků výrazně zlepšil.

Služby pěstounské péče

Rodina spolupracuje nyní nárazově s Amaltheou, o.s. a pravidelně s Nadějí. V Naději využívá zejména klubů, případně setkání pěstounských rodin. S přístupem sociálních pracovníků v Naději jsou manželé spokojeni a nic by na službách neměnili. Manželé na služby reagují pomocí anket. Neměli zatím důvod, proč si stěžovat.

S Amaltheou, o.s. rodina dříve spolupracovala dlouhodobě, ale poslední dva roky se jedná o nárazovou spolupráci. Pracovnice Amalthey, o.s. hodnotí jako flexibilní, ochotné pracovníky z přesvědčení, kteří znají potřeby pěstounů. Rodina se pravidelně setkává s jinými pěstounskými rodinami, dříve přes Amaltheu, o.s. a dnes již soukromě. Pěstouni byli seznámeni s tím, kde reagovat na služby Amalthey, o.s.

Manželé si myslí, že služby Amalthey, o.s. a Naděje jsou nastaveny dobře a sami necítí, že by jim nějaká služba chyběla. Pokud něco potřebovali, vždy si to sehnali.

Manželé hodnotí následné služby za kvalitnější než přípravu, kterou si prošli. Zároveň si na základě setkávání s jinými pěstouny vytvořili názor, že dnešní přípravy jsou pečlivější, propracovanější a užitečnější.

11.5 Rodina č. 5

Informace o rodině

Rodinu č. 5 tvoří oba rodiče, 4 vlastní děti a 5 dětí v pěstounské péči. Tři jejich vlastní děti jsou již dospělé a čtvrtému nejmladšímu dítěti je 10 let. Rodiče tedy nechtěli, aby vyrůstal sám a z tohoto důvodu se rozhodli pro pěstounskou péči. Pěstouny jsou 4 roky.

Odborná příprava pěstounské péče

Přípravu jim zajišťoval Pardubický kraj. Manželé nemají pocit, že by jim příprava přinesla něco nového vzhledem k tomu, že již vychovali vlastní děti. Bylo to pro ně hodně časově náročné a museli tomu přizpůsobovat svůj čas a práci.

Na druhou stranu kladně hodnotí, že alespoň čas trávili společně. Přípravu víceméně brali jako něco, co musí splnit, aby dítě dostali do péče. Neměli ani pocit, že by jim něco chybělo nebo že by něco postrádali. Na přípravě kladně hodnotili, že se mohli setkat s jinými pěstouny, ale uvítali by, kdyby si s nimi mohli promluvit v soukromí a ne formou přednášek. Z tohoto důvodu se rozhodli soukromě kontaktovat jiné pěstounské rodiny.

Během přípravy by změnil větší komunikativnost ohledně toho, co se právě teď děje. Byli dlouhou dobu bez informací a nevěděli, v jaké fázi se nyní nacházejí

Přístup sociálních pracovníků během přípravy hodnotí jako vcelku dobrý, neměli s nimi žádné potíže, ale přivítali by větší informovanost, jak jsem zmínila výše.

Služby pěstounská péče

O Amaltee, o.s. se dozvěděli od úřadu v místě bydliště. Na Amaltheu, o.s. se obrátili se zakázkou o zprostředkování kontaktu s biologickými rodiči dítěte. S naplněním této zakázky byli naprosto spokojeni. Kontakt dětí probíhal nejprve na půdě Amalthey, o.s., ale jelikož dojíždění bylo velice časově náročné, tak se později kontakt přesunul do místa bydliště pěstounů.

Po ukončení této zakázky s Amaltheou, o.s. nespolečovali dlouhodobě, ale spíše jednorázově. Měli zájem o doučování pro děti a naplnění jejich volnočasových aktivit

v místě bydliště, ale ze strany Amalthey, o.s. nebyla nabídnuta žádná služba. Tuto službu by určitě uvítali a uvedli ji, že jim chybí. Také by měli zájem o setkávání s pěstounskými rodinami, ale besedy a přednášky, které Amalthea, o.s. pořádá, jsou pro ně z ruky A o víkendové akce je velký zájem.

Spolupráce s Amaltheou, o.s. jim pomohla při žádosti o 5. dítě - miminko, které jim již nemělo být původně svěřeno. Pěstouni měli v pěstounské péči sourozence od požadovaného dítěte a dobře se znali s biologickou matkou, dalo by se říct, že měli dobrý vztah. Doprovázení Amalthey, o.s. pěstounskou péčí značně přispělo k tomu, že jim dítě bylo svěřeno.

Pěstouni byli dostatečně informováni o tom, jak reagovat na služby v podobě stížností, při sepisování smlouvy s Amaltheou, o.s..

Pěstouni uvedli, že si sami vystačí a myslí si, že to zvládají dobře. Další organizace nevyhledávají, nemají potřebu. Vědí také o organizaci Šťastný domov.

Pěstouni hodnotí následné služby v Amalthee, o.s. za přínosnější a smysluplnější než přípravu, kterou si prošli.

12 Analýza služeb pro pěstounské rodiny v Pardubickém kraji

Analýza služeb byla provedena na základě rozhovoru se sociálními pracovníky organizací, výročních zpráv a dostupných informací z webových stránek.

12.1 Amalthea, o.s.

Amalthea, o.s. nabízí pro své klienty širokou nabídku služeb. Uživatelům služeb Amalthey, o.s. je přidělen klíčový pracovník. Je snaha, aby klíčový pracovník dlouhodobě pracoval s rodinou a poznal tak dobře její potřeby. Klíčový pracovník nespolupracuje jen se samotnými pěstouny, ale i s jejich dětmi. Služby jsou rozděleny do jednotlivých balíčků, které může klient měnit, dle jeho potřeby.

Zájem

Tento balíček je určen zájemcům o služby Amalthey, o.s., kteří ještě nemají představu o tom, jak intenzivně budou vyžívat služeb. Setkávají se s pracovníkem organizace, který je se službami seznamuje. Mohou si některé služby sami vyzkoušet a poté se rozhodnout, zda budou s Amaltheou, o.s. spolupracovat či nikoliv.

Pro zájemce o náhradní rodinnou péči Amalthea, o.s. poskytuje služby:

- **Možnost účasti společných akcí s pěstounskými rodinami**
- **Informace o systému NRP a vyřízení žádosti**
- **Poradenství při jednání na úřadech, školách a zařízení pro výkon ústavní výchovy**
- **Pomoc zprostředkovat kontakt na oddělení NRP**

Informace a svépomoc

Pěstounské rodiny dostávají informace ohledně náhradní rodinné péče a mohou se setkávat s jinými pěstounskými rodinami. V případě zájmu o tento balíček se neseписuje Smlouva o poskytování sociálních služeb a rodina se nestává uživateli služeb.

Podpora a vzdělávání

Tento balíček služeb je určen pro pěstouny, kteří nepotřebují žádnou odbornou pomoc, ale chtějí se vzdělávat v oblasti náhradní rodinné péče a setkávat s dalšími pěstounskými rodinami.

Služby:

- **Odpolední klub** nabízí pro klienty setkávání rodin a odborné přednášky, které se konají jednou měsíčně. Pro děti je zajištěn odborný program s dobrovolníky.
- **Konzultace** mohou rodiny vyžít se svým klíčovým pracovníkem
- **Odborná knihovna** slouží pro vzdělávání pěstounů, kteří si mohou potřebnou literaturu zapůjčit
- **Zprostředkování kontaktu s původní rodinou** je zajišťována v prostorách Amalthey, o.s. Jedná se o dlouhodobý proces, kdy Amalthea, o.s. připravuje na setkání původní rodinu, děti i pěstouny. Pracovníci reflektují setkání a nabízejí podporu.
- **Vzdělávací a sebezkušenostní semináře**

Spolupráce

Tento balíček je určen klientům, kteří mají zájem využívat pravidelně a dlouhodobě doprovodných služeb a pěstounskou péči vnímají jako odbornou službu. Klienti tohoto balíčku mohou využívat i služeb předešlého balíčku Podpora a vzdělávání.

Služby:

- **Odborné víkendové a týdenní pobyty** mají vzdělávací charakter a jsou realizovány na určité téma. Pěstouni se tak setkávají mimo prostředí Amalthey, o.s. a mohou si vyměňovat své zkušenosti. Víkendových a týdenních pobytů se mohou účastnit i děti pěstounů, pro které je připraven program.
- **Podpůrný program** je zajišťován dobrovolníky, kteří docházejí do rodiny pěstounů a pracují na domluvené zakázce. Jedná se především o doučování, volnočasové aktivity pro děti nebo doprovod dětí na kroužky.
- **Supervize pěstounů** provádí externí psycholog a má funkci kontrolní, podpůrnou a vzdělávací..
- **Doprovázení náhradních rodin** spočívá v reflektování situace v rodině klíčovým pracovníkem. Klíčový pracovník společně s rodinou vypracovává individuální plán péče o dítě a pomáhá s jeho realizací. Dále zajišťuje rodině odborníky v případě potřeby
- **Specializované poradenství a terapie** je určena náhradním rodičům, které potřebují poradit od odborníků. Amalthea, o.s. má k dispozici vlastního etopeda,

speciálního pedagoga, právníka, psychologa a sociálního pracovníka. Poradenství a terapie probíhá v rodině nebo v prostorách Amalthey, o.s.

Nejvíce využívanou službou je poradenství v oblasti výchovných a školních problémů. Větší zastoupení má zprostředkování kontakt s biologickou rodinou a malá část pěstounů se chce setkávat s ostatními pěstouny.

Při sepisování smlouvy dostanou pěstouni informační papír o tom, kde a jak mohou podat stížnost. U vchodu do sídla Amalthey, o.s. je schránka na připomínky a stížnosti. Klíčový pracovník pravidelně reflektuje s rodinou zakázku.

12.2 Naděje Litomyšl

Naděje Litomyšl se nespécializuje na pomoc pěstounským rodinám, ale jejich služeb využívají i pěstounské rodiny.

Služby

- **Ubytování** Naděje poskytuje pro 2 pěstounské rodiny ve dvou velkoplošných bytech za sníženou cenu. Nájemní smlouva je nastavena na dobu, než budou jejich děti dospělé a zaopatřené.
- **Kluby a tělocvična** děti v pěstounské péči mohou využívat dvou klubů a tělocvičny pro děti ve věku 6-16 let. Kluby a tělocvična jsou místem, kde děti z pěstounských rodin navazují kontakt s dalšími dětmi a začleňují se do společnosti. Oba kluby probíhají současně, první klub je zaměřen na deskové hry a druhý klub Hrátky s kytarou má za cíl, naučit děti akordový doprovod a je hrazen 50 Kč za jednu lekci.
- **Víkendové akce pro děti** jsou určeny pro děti, které navštěvují kluby.

Naděje spolupracuje s Amaltheou, o.s., kde ji pronajímá jednou měsíčně prostory na realizaci přednášek pro pěstouny a hravý program pro děti.

Pěstounské rodiny hojně využívají klubů pro své děti a starší děti z pěstounských rodin v Naději působí i jako dobrovolníci při realizaci programu pro děti. Za svou dobrovolnickou činnost získali ocenění Pardubickým krajem.

Organizace provádí zpětnou vazbu dvakrát do roka formou anket. V klubech mohou děti reagovat hlasováním na program pro nastávající období. Na stížnosti a připomínky existuje schránka, popřípadě stížnost může být vznesena vedoucímu pobočky nebo řediteli oblasti.

13 Zhodnocení praktické části

Při zhodnocení praktické části byla pozornost zaměřena především na význam přípravy, spokojenost služeb a porovnání přípravy a služeb z hlediska zájmu, péče a přístupu.

Výzkumu se účastnilo 5 pěstounských rodin. Dvě pěstounské rodiny jsou ve výkonu pěstounské péče více jak 11 let a tři pěstounské rodiny méně jak 6 let.

Na základě analýzy služeb a případové studie můžeme posoudit, že pěstounům je zajištěna kvalitní pomoc při výkonu pěstounské péče, především od organizace Amalthea, o.s a to zejména v oblasti specializovaného poradenství, vzdělávání, víkendových a pobytových akcí.

Rodin č. 1

Manželé rodina č. 1 vykonávají pěstounskou péči 2 roky. S odbornou přípravou byli manželé spokojeni, ale uvedli, že by do přípravy zařadili kurz první pomoci a uvítali by větší kontakt s jinými pěstounskými rodinami. Se službami pro pěstouny je rodina spokojená, nic jí nechybí. Rodina hodnotí následné služby z hlediska péče, zájmu a přístupu jako lepší.

Rodina č. 2

Pěstounka rodiny č. 2 vykonává pěstounskou péči 5 let. S odbornou přípravou byla pěstounka spokojená, ale chyběl jí větší kontakt s pěstouny v průběhu přípravy. Se službami je spokojená. Pěstounka hodnotí služby i přípravu z hlediska péče, zájmu a přístupu jako stejné a dostačující.

Rodina č. 3

Rodina č. 3 je v pěstounské péči 12 let. S odbornou přípravou nebyla spokojena, přišla jí zbytečná a nic užitečného jim nedala. Hodnotí špatně zejména přístup pracovníků. Chyběl jim kontakt s ostatními pěstouny. Služby v současné době hodnotí jako kvalitní, přesto jim chybí pravidelné supervize a přednášky, které by byly zaměřeny více do hloubky. Rodina hodnotí současné služby jako lepší z hlediska zájmu, péče a přístupu než jejich absolvovanou odbornou přípravu.

Rodina č. 4

Manželé rodiny č. 4 jsou ve výkonu pěstounské péče 14 let. S odbornou přípravou nebyli spokojeni, zejména s přístupem pracovníků, které hodnotí jako neochotné. Přesto si myslí, že příprava měla smysl. Se službami pro pěstounské rodiny jsou spokojeni a necítí, že by jim něco chybělo. Služby pro pěstounské péče hodnotí lépe než přípravu z hlediska zájmu, péče a přístupu

Rodina č. 5

Rodina č. 5 je ve výkonu pěstounské péče 4 roky. S přípravou nebyla spokojena, přišla jim zbytečná a nic nového rodině nedala. Následné služby jim přijdou užitečné, ale chybí jim volnočasové aktivity pro děti a přednášky v místě bydliště. Služby hodnotí za přínosnější z hlediska péče, zájmu a přístupu.

Všem uvedených rodinám chyběl během přípravy větší a osobnější kontakt s pěstounskými rodinami. Tři pěstounské rodiny viděly v přípravě smysl, z toho jedna rodina nebyla s přípravou úplně spokojena a to zejména v přístupu pracovníků. Dvě pěstounské rodiny hodnotily přípravu jako zbytečnou.

Spokojenost se službami vyjádřily 3 pěstounské rodiny. Jedné pěstounské rodině, ve výkonu pěstounské péče 12 let, chybí vzdělávací akce pro dlouholeté pěstouny, které by byly zaměřeny více do hloubky problému a pravidelné supervize. Jedna pěstounská rodina postrádá volnočasové aktivity a vzdělávací akce v místě bydliště.

Čtyři pěstounské rodiny hodnotí služby jako lepší z hlediska zájmu, péče a přístupu než odbornou přípravu. Jedna pěstounka byla spokojena s přípravou i službami a oboje hodnotí jako dostačující.

Závěr

V dnešní době není výjimkou manželský pár, který touží po dítěti, ale nemůže se ho dočkat a na druhé straně najdeme děti, které by rádi měli domov a milující rodiče, ale z nějakého důvodu jim to není umožněno. Problém obou skupin může vyřešit náhradní rodinná péče. Náhradní rodinná péče má několik forem a jednou z nich je i pěstounská péče. Do pěstounské péče se umisťují děti, které nejsou právně volné, a tudíž nemohou být osvojeny. Pěstouni plní funkci náhradních rodičů, ale děti mohou udržovat kontakt na rozdíl od osvojení i se svými biologickými rodiči.

Pěstounskou péči můžeme rozlišit na několik forem, zejména podle toho, jestli je dítě vychováno v přirozeném prostředí domova – individuální pěstounská péče nebo mimo domov – kolektivní pěstounská péče. Každá forma pěstounské péče má své pozitiva a každá z nich je pro dítě užitečná. Pro dítě je důležitý pocit, že někam patří a někde má domov s lidmi, co ho mají rádi. Zvláštní forma pěstounské péče je pěstounská péče na přechodnou dobu neboli profesionální pěstounská péče. Dítě přichází do náhradní rodiny jen na určitý čas, který je nezbytně nutný. Po celou dobu by dítě i profesionální pěstouni měli být v kontaktu s původními rodiči dítěte.

Pěstounská péče vzniká na základě žádosti zájemce o pěstounskou péči na obecním úřadě v místě bydliště. Žadatel si musí projít odborným posouzením o vhodnosti stát se pěstounem a také odbornou přípravou. Rovněž je mu zakládán spis. Pěstounem se žadatel stává na základě soudního rozhodnutí. Tento proces, zejména odborná příprava, může být pro leckterého žadatele vyčerpávající a časově náročný. Přípravu je dobré absolvovat v plném rozsahu, neboť může přispět k lepšímu porozumění mezi pěstounem a samotným dítětem přicházející do nového prostředí. I sám pěstoun se může lépe poznat a objevit v sobě skutečnosti, které mu byli prozatím skryty.

Pěstouni se v některých případech setkávají s nelehkým úkolem a to zajistit řádný domov a výchovu dítěti, které si mnohdy odnáší pocity méněcennosti, emocionální či jiné problémy z původní rodiny či dětských domovů. Je důležité, aby si zájemce o pěstounskou péči dobře rozmyslel, zda je připraven i na úskalí, které tato funkce s sebou může přinést. Pěstoun by se neměl bát včas vyhledat pomoc, pokud cítí, že sám situaci nezvládá.

Pro děti v pěstounské rodině je důležité, aby naplňovala všechny funkce „normální“ rodiny a zároveň byly uspokojeny potřeby všech členů rodiny. Jen tak lze dosáhnout kvalitního prostředí pro vývoj dítěte. Potřebami pěstounských rodiny a nabízenými

službami v Pardubickém kraji se zabývala praktická část, kde na základě rozhovoru s pěstouny a pracovníky organizací na pomoc pěstounům bylo usouzeno, že nabídka služeb pro pěstouny je kvalitní a odpovídá jejich potřebám. Samozřejmě musíme brát v potaz, že tvrzení je založeno na malém počtu vzorku pěstounů. Mnoho pěstounských rodin je přesyceno dotazníky a rozhovory, a z tohoto důvodu je ochotna se obdobných průzkumů účastnit jen hrstka z nich.

Resumé

Bakalářská práce na téma Potřeby pěstounských rodin v Pardubickém kraji je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část nás seznamuje s pěstounskou péčí obecně a je rozdělena do 6 kapitol: Rodina, historie pěstounské péče, formy pěstounské péče, vznik a zánik pěstounské péče, dávky pěstounské péče a organizace.

V praktické části se zabýváme analýzou služeb v Pardubickém kraji a spokojeností pěstounských rodin s odbornou přípravou a následnými službami formou případové studie. Data pro vypracování případové studie byly získány rozhovorem. Data pro zpracování analýzy služeb jsou získána také z rozhovoru, dále z výročních zpráv a informací uvedených na webu.

Summary

Bachelor thesis Needs of foster families in the region Pardubice is divided into theoretical and practical part. The theoretical part is about the general foster care and is divided into 6 chapters: Family, History of foster care, Forms of foster care, Formation and termination of foster care, Benefits of foster care and Organizations.

The practical part deals with analysis service in region Pardubice and satisfaction of foster families with professional preparation and follow-up services in form of case study. Data for processing analysis of services was obtained by interview, annual reports and informations mentioned on the web.

Seznam použité literatury

- 1) Zákon o rodině č.94/1963 Sb., ve zněních pozdějších předpisů.
- 2) Zákon o sociální podpoře č. 117/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.
- 3) BOŤOVÁ, Antonie, Veronika HOFROVÁ, Tereza JANDOVÁ, Svatoslava KALÁBOVÁ, Eva ROTREKLOVÁ a Dana ŠTĚRBOVÁ. *Náhradní rodinná péče a transformace systém péče o ohrožené děti v České republice*. Brno: Triada, 2008. ISBN 978-80-254-3353-9.
- 4) FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: Jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-367-6.
- 5) GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1788-3.
- 6) HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.
- 7) MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.
- 8) MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Náhradní rodinná péče: Průvodce pro*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.
- 9) NOVOTNÁ, Věra a Lenka PRŮŠOVÁ. *K vybraným otázkám osvojení dětí*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-86131-56-4.
- 10) PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.
- 11) SATIROVÁ, Virgine. *Kniha o rodině*. Brno: Institut Virginie Satirové, 1994. ISBN 80-901325-0-2.
- 12) SCHAEFFEROVÁ, Edith. *Co je rodina*. Praha: Návrat domů, 2008. ISBN 80-85495-41-4.
- 13) SURÝNEK, Alois, Růžena KOMÁRKOVÁ a KAŠPAROVÁ. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-038-4.
- 14) ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.

Internetové zdroje

- 15) *Amalthea* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z:
<http://www.amalthea.pardubice.cz/>
- 16) *Dětské centrum Veská* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z:
<http://www.dcveska.cz/>
- 17) *Fond ohrožených dětí* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/>
- 18) GAJDOŠOVÁ, Pavlína. *Pěstounská péče kolektivní a individuální* [online]. Brno, 2010 [cit.2012-03-02]. Dostupné z:
http://dspace.knihovna.utb.cz/bitstream/handle/10563/13147/gajdo%C5%A1ov%C3%A1_2010_bp.pdf?sequence=1. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.
- 19) *Naděje* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.nadeje.cz/>
- 20) *Natama* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://natama.cz/>
- 21) Osvojení (adopece). In: *Dům rodin* [online]. 17.2.2010 [cit. 2012-02-10]. Dostupné z: <http://www.dumrodin.cz/typy-nahradni-rodinne-pece/osvojeni-adopce.html>
- 22) *Pěstouni* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z:
<http://www.pestouni.cz/pestouni/aktuality/cz/>
- 23) Poručnictví. In: *Dům rodin* [online]. 15.2.2010 [cit. 2012-02-10]. Dostupné z:
<http://www.dumrodin.cz/typy-nahradni-rodinne-pece/porucnictvi.html>
- 24) *SOS dětské vesničky* [online]. [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: <http://www.sos-vesnicky.cz/>
- 25) *Středisko náhradní rodinné péče* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z:
<http://www.nahradnirodina.cz/>
- 26) *Šťastný domov* [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.stastny-domov.cz/>
- 27) Zprostředkování osvojení a pěstounské péče. *MPSV* [online]. [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7298>

Seznam příloh

Příloha č. 1	Příspěvek na úhradu potřeb dítěte
Příloha č. 2	Odměna pěstouna
Příloha č. 3	Příspěvek při převzetí dítěte
Příloha č. 4	Rozhovor s pěstounskými rodinami
Příloha č. 5	Rozhovor s pracovníky organizací

Příloha č. 1

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Měsíční výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte podle věku a zdravotního stavu dítěte v pěstounské péči				
Nezaopatřené dítě ve věku	Zdravé dítě	Ve stupni závislosti I	Ve stupni závislosti II	Ve stupni závislosti III nebo IV
	Koeficient 2,30	Koeficient 2,35	Koeficient 2,90	Koeficient 3,10
Do 6 let	4 002	4 089	5 046	5 394
Od 6 let do 15 let	4 922	5 029	6 206	6 634
Od 15 let do 26 let	5 635	5 758	7 105	7 595

(Zdroj MPSV, Dávky pěstounské péči, 2012)

Příloha č. 2

Odměna pěstouna

Počet dětí v pěstounské péči	Výše odměny pěstouna v Kč měsíčně
1	3 410
2	6 820
3 nebo 1 závislé na pomoci jiné osoby ve stupni II, III, IV	18 755
4	20 460

(Zdroj MPSV, Dávky pěstounské péči, 2012)

Příloha č. 3

Příspěvek při převzetí dítěte

Věk dítěte	Příspěvek při převzetí dítěte v Kč
Do 6 let	8 000
6 – 15 let	9 000
15 – 26 let	10 000

(Zdroj MPSV, Dávky pěstounské péči, 2012)

Příloha č. 4

Rozhovor s pěstounskými rodinami

Informace o rodině

1. Jak dlouho jste pěstouny?
2. Kolik dětí máte v pěstounské péči?
3. Proč jste se rozhodli pro pěstounskou péči?

Příprava

4. Kde jste absolvovali přípravu?
5. Co byste na přípravě ohodnotili kladně?
6. Co bylo pro Vás na přípravě zbytečné?
7. Co Vám na přípravě chybělo?
8. Co byste na přípravě změnili?
9. Jak byste ohodnotili přístup pracovníků?
10. Jak jste přípravu vnímali?

Služby pěstounské péče

11. S kterými organizacemi spolupracujete?
12. Co je pro Vás nejužitečnější?
13. Jakou službu postrádáte?
14. Je podle Vás nějaká služba zbytečná?
15. Co byste změnili?
16. Jak hodnotíte přístup pracovníků?
17. Víte o možnosti, kde reagovat na služby?
18. Myslíte si, že je věnována stejná péče pěstounům během přípravy a v průběhu pěstounské péče?

Příloha č. 5
Rozhovor s pracovníky organizací

1. Jaké služby poskytujete pěstounským rodinám
2. Které služby pěstouni nejvíce využívají?
3. Mají možnosti pěstouni reagovat na Vaše služby?